

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Optimalizace daňové povinnosti podnikající fyzické osoby
Optimalization of tax liability of Self-Employed Individuals

Student: Jakub Homola
Vedoucí bakalářské práce: Ing. Jiřina Krajčová

Ostrava 2013

Zadání bakalářské práce

Student: **Jakub Homola**
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6202R049 Účetnictví a daně
Specializace: 00 Účetnictví a daně
Téma: **Optimalizace daňové povinnosti podnikající fyzické osoby**
Optimization of Tax Liability of Self-Employed Individuals

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Postavení daně z příjmů fyzických osob v české daňové soustavě
 3. Charakteristika příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti
 4. Daňová optimalizace příjmů podnikající fyzické osoby
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

HAKALOVÁ, Jana a Yveta PŠENKOVÁ. *Daňová evidence*. Ostrava: Ediční středisko VŠB-TU Ostrava, 2008. 104 s. ISBN 978-80-248-1798-9.
KOLEKTIV AUTORŮ. *Účetnictví podnikatelů 2012*. 9. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 712 s. ISBN 978-80-7357-744-5.
VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2012*. 11. vyd. Praha: 1. VOX, 2012. 372 s. ISBN 978-80-87480-05-2.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Jiřina Krajčová**

Datum zadání: 23.11.2012

Datum odevzdání: 10.05.2013

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracoval samostatně kromě převzatých materiálů: Obrázek 2.1, Schéma 2.1, Graf 2.1, Schéma 2.2, Schéma 2.3, Schéma 2.4, které jsou náležitě označeny včetně jejich zdrojů. Přílohy č. 1 a 2, dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnil.“

V Ostravě dne 10. května 2013

Podpis:.....

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Postavení daně z příjmů fyzických osob v české daňové soustavě.....	7
2.1	Vlastnosti a funkce daní	7
2.1.1	Vlastnosti daní	8
2.1.2	Funkce daní.....	9
2.2	Konstrukční prvky daně	10
2.2.1	Daňový subjekt	11
2.2.2	Předmět daně.....	11
2.2.3	Osvobození od daně.....	11
2.2.4	Základ daně a zdaňovací období.....	12
2.2.5	Odpočty od základu daně.....	13
2.2.6	Sazba daně	13
2.2.7	Slevy na dani.....	15
2.3	Česká daňová soustava	15
2.3.1	Přímé daně	17
2.3.2	Nepřímé daně	19
2.3.3	Ostatní daňové příjmy.....	21
2.4	Daň z příjmů fyzických osob.....	22
2.4.1	Poplatníci daně.....	23
2.4.2	Předmět daně.....	23
2.4.3	Základ daně.....	25
2.4.4	Osvobození od daně.....	27
2.4.5	Zdaňovací období	27
2.4.6	Odpočty od základu daně.....	28
2.4.7	Sazba daně	29
2.4.8	Slevy na dani.....	29
2.4.9	Výpočet daňové povinnosti	30
3	Charakteristika příjmů z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti.....	32
3.1	Definice podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti.....	32
3.2	Příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti – vymezení	33
3.3	Dílčí základ daně z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti.....	34
3.3.1	Daňově uznatelné výdaje	35
3.3.2	Daňově neuznatelné výdaje	35
3.4	Způsoby stanovení dílčího základu daně z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti	36
3.4.1	Vedení účetnictví	37

3.4.2	Vedení daňové evidence	39
3.4.3	Daňová evidence a účetnictví fyzických osob – srovnání	40
3.4.4	Výdaje procentem z příjmů	44
3.4.5	Daň stanovená paušální částkou	46
3.4.6	Výpočet daňové povinnosti z dílčího základu daně z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti	46
3.5	Daňová optimalizace příjmů z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti ..	47
3.5.1	Paušální výdaje na dopravu	48
3.5.2	Realizace spolupráce osob	49
3.5.3	Řešení odpisů ve vztahu k dani z příjmů	50
4	Daňová optimalizace příjmů podnikající fyzické osoby	52
4.1	Daňová optimalizace z pohledu daňové evidence a účetnictví	52
4.1.1	Daňová evidence	54
4.1.2	Účetnictví	57
4.1.3	Výdaje procentem z příjmů	58
4.1.4	Shrnutí problematiky	61
4.2	Návrh vlastní daňové reformy pro optimalizaci daňové povinnosti z příjmů z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti	61
4.2.1	Zrychlení odpisování	62
4.2.2	Zpomalení odpisování	63
4.3	Aplikace vlastní daňové reformy pro optimalizaci daňové povinnosti z příjmů z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti	65
5	Závěr	68
	Seznam použité literatury	69
	Seznam zkratk	71
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Placení daní vždy bylo a bude považováno za negativní akt. Záporný postoj pramení z mentality lidí, kteří sledují pouze snížení jejich disponibilního důchodu, nikoli komplexnost celého procesu výběru daní. Daně v sobě ukrývají jiné funkce než pouze naplnění veřejného rozpočtu. Daňový výnos zajišťuje chod ekonomiky a samotné fungování státu. Hodlám tvrdit, že zrušení daní by vedlo, ve svém konečném důsledku, až k zhroucení příslušného státního systému.

Konstrukce samostatných daní není jednoduchou záležitostí. Jednotlivé konstrukční prvky se neustále vyvíjí v závislosti na rozšiřování ekonomiky. Budoucnost možná přinese novou koncepci daňové konstrukce, při které budou využity sofistikovanější ekonomické metody. Objevují se také naprosto nové daně. Příkladem můžou být ekologické daně po vstupu České republiky do Evropské unie. Konečné podoby, u takto neustále se měnícího oboru, se nikdy nedočkáme.

Nemůžeme-li se placení daní vyhnout, můžeme alespoň korigovat její konečnou výši. Snažíme se o tzv. „daňovou optimalizaci“. Pouhá snaha ovšem nestačí. Dobrá znalost daňových zákonů a schopnost nahlížet na konkrétní daňový problém z více úhlů pohledu je rozhodujícím faktorem pro nejefektivnější snížení výsledné daňové povinnosti. Základní znalosti daňové legislativy jsou nezbytné, také pro eliminování budoucích sankcí a poplatků spojených s nedodržením zákonem stanovených podmínek. Vždy platí základní pravidlo: „neznalost zákona neomlouvá“.

Ekonomický subjekt je nejčastěji rozhořčen při placení daní vztahujících se k jeho příjmu. Hovoříme o daních z příjmů fyzických a právnických osob. Zdanění příjmů fyzických osob se dotýká převážné části ekonomicky aktivního obyvatelstva. Do této kategorie řadíme zaměstnance i nejrozličnější podnikající subjekty stanovené zákonem. Právě optimalizací daňové povinnosti těchto podnikajících fyzických osob se práce zabývá. Ve své podstatě jde o shrnutí zákonem povolených řešení a postupů při výpočtu daně z příjmů fyzických osob.

Cílem práce je návrh optimalizace daně z příjmů podnikajících fyzických osob prostřednictvím komparace zákonem povolených postupů a vlastního návrhu daňové reformy.

Motivací pro výběr tématu bylo jeho široké uplatnění pro mnohé podnikatelské subjekty.

Práce se snaží zaměřit pouze na optimalizaci daně z příjmů fyzických osob, přestože se podnikatelských subjektů dotýkají také ostatní daně, nejčastěji v podobě spotřebních daní a ostatních daňových poplatků.

První kapitola práce obsahuje pohled na českou daňovou soustavu s konkrétním zaměřením na daň z příjmu fyzických osob. Řeší jak vlastnosti a funkci daní, tak konstrukční prvky daně. Funkce daní dokazují nepostradatelnost samotného daňového systému v ekonomice. Výčet jednotlivých daní české daňové soustavy nezachází do naprostých detailů, neboť se nejedná o hlavní teoretickou náplň práce. Důraz je kladen pouze na daň z příjmů fyzických osob.

Následující kapitola vymezuje příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti. Setkáme se zde s definicí podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti, určením subjektů, spadajících do kategorie podnikajících fyzických osob, a způsobem stanovení dílčího základu daně z podnikání skrze daňovou evidenci a účetnictví. V závěru kapitoly je teoreticky řešena daňová optimalizace podnikající fyzické osoby.

Závěrečná praktická část aplikuje teoretické postupy při optimalizaci daňové povinnosti z příjmů podnikajících fyzických osob na konkrétních příkladech. Je zde použita metoda analýzy a komparace výsledků daňových povinností za použití rozdílných metod výpočtu dílčího základu daně z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti dle platné legislativy. Konec kapitoly pojednává o možnosti vlastní daňové reformy v oblasti daňových odpisů. Nově vytvořené postupy jsou analyzovány na konkrétním příkladu.

Cíl práce byl dosažen použitím metod analýzy a komparace. Dále jsou zde přítomny metody deskripce a syntézy a to především v teoretické části.

Práce vychází z platné legislativy pro rok 2012. Na změny v následujících letech není brán zřetel.

2 Postavení daně z příjmů fyzických osob v české daňové soustavě

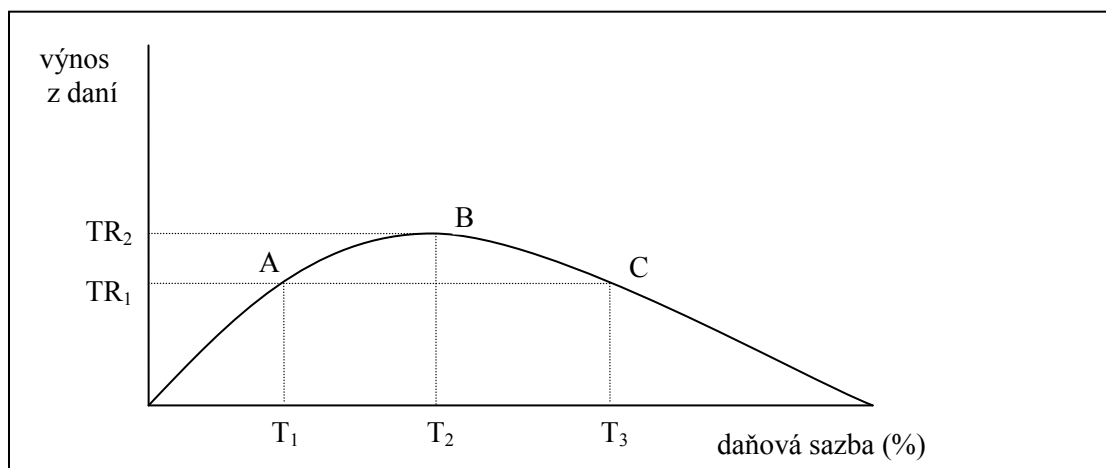
Teoretickou náplní této kapitoly je charakteristika daní prostřednictvím jejich vlastností a funkcí v ekonomii. Dále jsou zde vysvětleny základních konstrukční prvky daně, aplikované na daň z příjmů fyzických osob. Pozornost je věnována české daňové soustavě a vymezení jednotlivých daní. Podrobněji je zde vysvětlena daň z příjmů fyzických osob, jejíž optimalizací se bakalářská práce zabývá. Tato daň patří mezi významné příjmy do veřejného rozpočtu, jak vyplývá z následujících odstavců.

2.1 Vlastnosti a funkce daní

Historie daní sahá až do období prvních městských států. Původním smyslem výběru daní bylo zajištění stálého příjmu panovníkovi. Ten takto získané prostředky využíval hlavně ke svému vlastnímu blahobytu, ale také pro financování vojenských sil. Skrze svou armádu udržoval pořádek na území vlastní země, nebo expandoval mimo své hranice, pro dobývání nových území. Finanční potřeby státu byly uspokojovány prostřednictvím výběru daní od jeho obyvatelstva a získané prostředky sloužily především k vojenské ochraně obyvatelstva.

Dnešní funkce daní jsou mnohem sofistikovanější a samotné výpočty daňové povinnosti náročnější. Náročnosti samotného výpočtu daní přispívá také fakt, že zákony, kterými se jednotlivé daně řídí, se stále mění a prochází neustálým vývojem. Ve většině vyspělých světových ekonomik si tvůrci daňových systémů také uvědomili, že vyšší daňová zátěž nepřinese vždy do státní pokladny větší objem peněžních prostředků. O tomto jevu vypovídá **Laffaerova křivka**. V grafické podobě ukazuje vztah mezi daňovou sazbou a daňovým výnosem.

Obrázek 2.1: Laffaerova křivka

Zdroj: (Jurečka, 2010)

Z obrázku 2.1 lze vyčíst, že zvyšování daňové sazby přináší tížený vyšší výnos z daní, dokud daňová sazba nedosáhne úrovně T_2 . V té chvíli se sazba daně a její výnos nachází v bodě **B**, který považujeme za optimální, neboť státu přináší nejvyšší daňový výnos. Přesáhne-li sazba daně své optimum, výnos klesá. Důvodů nacházíme hned několik. Nejčastěji se jedná o ztrátu motivace k dodatečné práci nebo k investování.

Pomocí obrázku je také vysvětleno, že rozdílná výše daňové sazby přinese shodný výnos z daní. Tvůrci daňových zákonů tento fakt musí respektovat a snažit se upřednostnit přijatelnější sazbu daně. Zákonodárci jen stěží nastaví optimální výši daňové sazby. Jejich hlavním úkolem by se však mělo stát, co nejbližší přiblížení.

Je třeba si uvědomit, že samotná sazba daně ještě nerozhoduje o daňovém výnosu. Jedná se pouze o jeden z konstrukčních prvků daně. Konstrukční prvky platné pro českou legislativu budou popsány v následující podkapitole.

2.1.1 Vlastnosti daní

Daň „*může nabývat různorodých forem, a tak si ji lze nejlépe definovat podle vlastností, které musí mít:*

Daň je:

- *povinná,*
- *zákonem uložená platba,*
- *která plyne do veřejného rozpočtu.*
- *Je nenávratná,*
- *neekvivalentní a*
- *zpravidla neúčelová.“¹*

Jak se na první pohled může zdát, povinnost platit daň omezuje svobodu jednotlivce. Určitou kompenzací je však možnost využívání veřejných statků nebo sociální pomoci slabším skupinám obyvatelstva v podobě transferů.²

Podívejme se podrobněji na rozbor výše uvedené definice daně. V právním státě je pro placení daní vytvořena všeobecně závazná norma, vymezena **zákonem**, stanovující **povinnost** existence daně. Prostřednictvím legislativy je dále stanoveno, že přijaté peněžní prostředky

¹ (Vančurová, Lachová, 2012, s. 9)

² Výdaje státu na podporu některých subjektů v podobě podpor v nezaměstnanosti, studentských stipendií a jiných sociálních dávek.

plynou do **veřejného rozpočtu**.³ Veřejný rozpočet je dále určen k úhradě společných potřeb, kterými může být vzdělání nebo obrana státu.

Daň je na rozdíl od půjčky **nenávratná** a jejím zaplacením nezískáme ani žádný konkrétní nárok.

Neekvivalentnost spočívá v tom, že částka, jakou se podílíme na společném veřejném rozpočtu, nemá žádný vztah k tomu, jak velkou máme účast na spotřebě veřejných statků. Neznamená to tedy, že čím více do rozpočtu přispíváme, tím větší máme nárok z něj čerpat.

Daň, jakožto transfer peněžních prostředků ze soukromého do veřejného sektoru, bývá většinou **neúčelová**, protože nikdo nemůže přesně vědět, na jakou veřejnou potřebu bude financována. V některých případech bývá výnos z daně předurčen, například u silniční daně se předpokládá její využití pro údržbu silnic a dálnic.

2.1.2 Funkce daní

Daně „se stávají nástrojem ekonomické politiky státu, požaduje se od nich mnohem víc, než jen naplnit veřejné rozpočty. Moderní daně plní nebo mohou plnit celou řadu funkcí. Těmi nejdůležitějšími jsou následující:

- **fiskální,**
- **alokační,**
- **redistribuční,**
- **stimulační a**
- **stabilizační.**“⁴

Základní, nejstarší a nejdůležitější **fiskální** funkce představuje schopnost naplnit veřejný rozpočet. **Alokační** funkce hledá správnou optimalizaci rozdělení vládních výdajů mezi veřejnou a soukromou spotřebou. Vychází z toho, že některé trhy nemají tak schopné tržní mechanismy dle představy vlády.

Prostřednictvím „daní a transferových plateb vláda ovlivňuje **(re)distribuci** důchodů. V ekonomice bez existence vlády by vlastnictví zdrojů, dovedností, zručností a určitých dispozic vedlo k nezvratnému rozdělení bohatství a důchodů, které by mělo za následek drastické zvýšení rozdílu mezi obyvatelstvem.“⁵

³ Peněžní fond a současně finanční plán veřejnoprávních subjektů. Soustava jednotlivých veřejných rozpočtů tvoří státní rozpočet, rozpočty krajů a obcí a rozpočty dobrovolných svazků obcí.

⁴ (Vančurová, Lachová, 2012, s. 11)

⁵ (Širocký, 2008, s. 13)

Daně bývají zpravidla vnímány negativně, toho využívá **stimulační** funkce, která nutí subjekty, aby svou daňovou povinnost omezily. Stát poskytuje subjektům na jedné straně daňové úspory, ale na straně druhé je zatěžuje vyšším zdaněním, chovají-li se neuvážlivě. Příkladem může být sleva na poplatníka pro pracující jedince a vysoké zdanění u alkoholických výrobků a cigaret.

Stabilizační funkce daní nachází své opodstatnění hlavně v makroekonomii, kdy v časech „dobrých“ při vysoké zaměstnanosti a vyšších soukromých a veřejných investicích (výdajích) se na daních vybere více peněz, než je skutečně zapotřebí na financování veřejného rozpočtu. Takto získané peníze by měly sloužit pro stabilizaci ekonomiky v méně hojných časech, kdy je z důvodu rostoucí nezaměstnanosti zapotřebí větší objem transferových plateb, a zvýšení státních investic a dotací pro znovuoobnovení ekonomiky.

2.2 Konstrukční prvky daně

Samotná konstrukce daní je velmi složitá a je třeba sledovat všechny její prvky nejen samostatně, ale také ve vzájemných souvislostech. Při konstrukci daně není důležité pouze to, aby se vybral potřebný objem peněz do veřejného rozpočtu, ale také jak moc výběr daní ovlivní samotné ekonomické subjekty.

*Základní „**konstrukční prvky**, které rozhodují o tom, v jaké míře na jednotlivé subjekty budou daně dopadat, jsou:*

- *daňový subjekt,*
- *předmět daně,*
- *osvobození od daně,*
- *základ daně a období, za které se stanoví, tj. zdaňovací období,*
- *odpočty od základu daně,*
- *sazby daně,*
- *slevy na dani.*“⁶

Tíhu daní mohou ekonomické subjekty také pocítit v souvislosti s administrativní náročností nebo evidenční povinností, která s výběrem daní souvisí. Jinými slovy nás daně nestojí pouze peníze, ale také čas strávený například při vyplnění daňového přiznání.

⁶ (Vančurová, Lachová, s. 13)

2.2.1 Daňový subjekt

Zjednodušeně můžeme říci, že daňový subjekt je povinen platit, nebo odvádět daň, a proto daňové subjekty dělíme na poplatníky a plátce daně.

„Poplatník je daňový subjekt, jehož předmět (zejména příjem nebo majetek) je dani podroben.

Plátce daně je daňový subjekt, který je pod svou majetkovou odpovědností povinen odvést do veřejného rozpočtu daň vybranou od jiných subjektů nebo sraženou jiným poplatníkům.“⁷

Rozdíl u těchto daňových subjektů je v tom, že poplatník je nositelem daňové povinnosti a také daň zpravidla odvádí (snižuje svůj disponibilní zdroj), ale plátce pouze odvádí daň, kterou nesou jiní.

2.2.2 Předmět daně

Předmětem daně se rozumí veličina, z níž je daň vybírána. Přesná definice předmětu daně je nezbytná pro efektivní výběr daní. Může se jednat o důchod, majetek, spotřebu apod. U majetku nalezneme tzv. majetkové daně, kde zdanění podléhají hlavně nemovitosti a daň je zde vybírána od poplatníků. Jedná-li se o důchod, hovoříme o daních z příjmů. Majetkové a důchodové daně označujeme jako daně přímé, u kterých je vždy stanoven poplatník. Na druhé straně existují daně nepřímé. Zde řadíme daně ze spotřeby, ekologické a energetické daně. Nepřímé daně nejsou tak viditelné, a tím se stávají snesitelnějšími. Jednotlivými druhy daní se budeme zabývat při rozboru daňové soustavy v České republice.

V souvislosti s předmětem daně je potřeba se zmínit také o **vynětí z předmětu daně**. Toto vynětí jasně určí rozmezí, za které předmět daně nesahá. Jako příklad můžeme uvést dary. Dary jsou vyňaty z daně z příjmů právnických osob, jelikož už podléhají jiné dani a to dani darovací. Vynětí z předmětu daně tedy zajišťuje například zabránění dvojímu zdanění.

2.2.3 Osvobození od daně

„Osvobození od daně definuje část předmětu, ze které se daň nevybírání, resp. kterou daňový subjekt není povinen, ale ani zpravidla oprávněn, zahrnout do základu daně.“⁸

⁷ (Vančurová, Lachová, 2012, s. 14)

⁸ (Vančurová, Lachová, 2012, s. 18)

Osvobození od daně se na první pohled jeví pozitivně, nicméně v souvislosti s tímto osvobozením subjekt nemůže uplatnit položky, které jsou k osvobozené části předmětu daně vázány. Uvažujeme-li příjem z určité aktivity, který je osvobozen od daně z příjmů, není možné uplatnit výdaje související s tímto příjmem. V některých případech může osvobození od daně působit dokonce negativně, a proto je možné se ho vzdát. V praxi se s takovým typem osvobození setkáme u daně z přidané hodnoty, konkrétně u dlouhodobého pronájmu pozemků, staveb, bytů, nebytových prostor a nájmu dalších zařízení. Jedná se o osvobozená plnění bez nároku na odpočet daně.⁹ Což znamená, že plátcí daně z přidané hodnoty, pronajímající kancelář jinému plátcí daně z přidané hodnoty, nevzniká povinnost přiznat daň na výstupu z úplaty (peněz za nájem). Tento pronajímatel si však nemůže uplatnit nárok na odpočet daně (daň na vstupu) například z oprav nemovitosti, kde se kancelář nachází. Zákon o dani z přidané hodnoty však umožňuje pronajímateli se „*rozhodnout, že u nájmu pozemků, staveb bytů a nebytových prostor jiným plátcům pro účely uskutečňování jejich ekonomických činností se uplatní daň.*“¹⁰ Vzdát se osvobození je výhodnější, neboť daní z přidané hodnoty zatíží pronajímatel svého nájemníka a z oprav na nemovitosti, která je předmětem tohoto nájmu si může uplatnit odpočet daně na vstupu.

2.2.4 Základ daně a zdaňovací období

Za **základ daně** považujeme předmět daně vyjádřený nejčastěji v peněžních (hodnotových) jednotkách nebo jiných měrných jednotkách (u spotřebních daní), upravený dle platných zákonných pravidel.

Setkáváme se také se situací, kdy předmět daně, vstupující do základu daně, není subjektem plně využit. Obecným pravidlem je zdaňování pouze té části předmětu daně, která slouží k užítku. Příklad nalezneme u daně dědické, kdy je pravděpodobné, že dědic bude povinen uhradit pohřeb a záležitosti s ním související z části dědictví, které je předmětem daně. V tomto konkrétním případě se zdaňuje pouze „čistý důchod“, který dědic skutečně obdrží.

Zdaňovací období „*je pravidelný časový interval, za který nebo na který se základ daně stanoví a daň vybírá.*“¹¹ Zdaňovací období se různí podle konkrétních druhů daní.

⁹ (Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, § 51)

¹⁰ (Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, § 56 odst. 4)

¹¹ (Vančurová, Lachová, 2012, s. 20)

Standardní zdaňovací období je 12 měsíců neboli tzv. „kalendářní rok“. Setkáme se ovšem i s čtvrtletním a měsíčním zdaňovacím obdobím, a to zejména u nepřímých daní.

2.2.5 Odpočty od základu daně

Odpočty od daňového základu plní především stimulační funkci daně. Nalezneme je zejména u daně z příjmů. Poplatník daně z příjmů si může od svého základu daně odečíst například dary nebo úroky z úvěrů na bytovou potřebu, tyto odpočty musí být v souladu s příslušnými daňovými zákony.

Základ daně nemůže nikdy v daňovém přiznání nabývat záporné hodnoty, neboť výsledkem by byla záporná daňová povinnost, a situace by se obrátila ve prospěch daňového subjektu. Pokud je výsledný základ daně opravdu záporné číslo, jedná se o **daňovou ztrátu**, a využití této ztráty stanoví příslušný zákon. Ztráty nejčastěji dosahují podnikatelské subjekty, které mají dle zákona o dani z příjmu nárok tuto ztrátu odečíst v následujících 5 letech od svého dílčího základu daně z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti.¹²

Okamžik, kdy stát vyplácí peněžní prostředky poplatníkovi, však může nastat při uplatnění nejrozumnějších daňových bonusů a slev na dani. Této problematice bude věnována další pozornost v podkapitole daně z příjmů fyzických osob.

2.2.6 Sazba daně

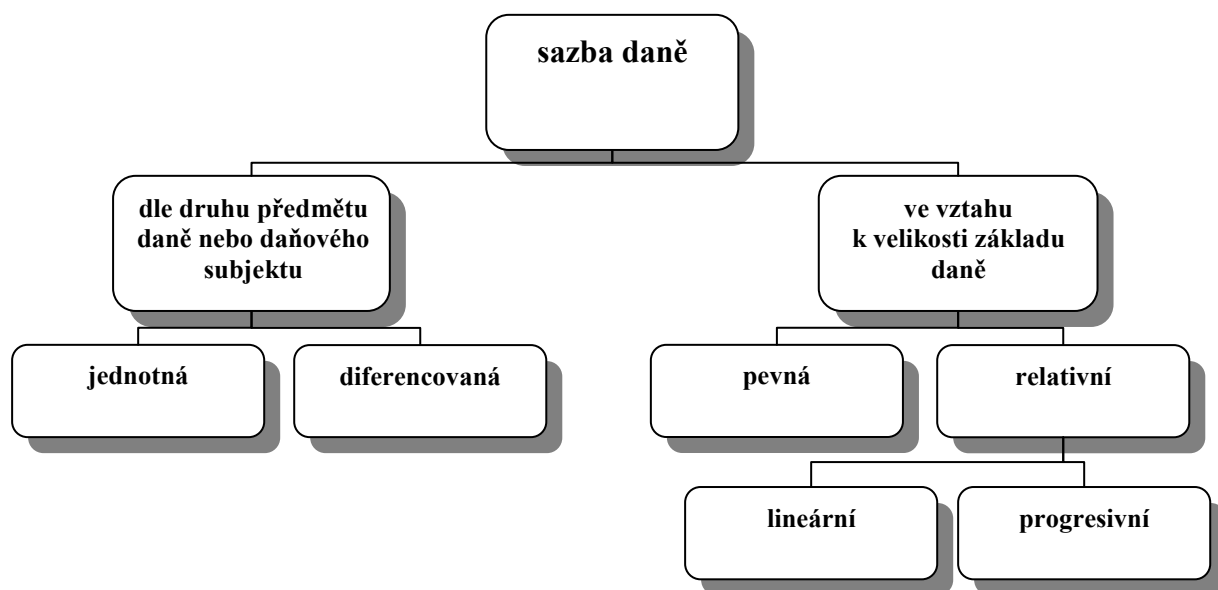
Sazba daně „je algoritmus, prostřednictvím kterého se ze základu daně (sníženého o odpočty) stanoví základní částka daně.“¹³

Sazby daně nalezneme v konkrétních daňových zákonech.

¹² (Ztrátu lze odečíst také od příjmů dle § 8 až 10 zákona o dani z příjmů)

¹³ (Vančurová, Lachová, 2012, s. 22)

Schéma 2.1: Druhy sazeb daně

Zdroj: (Vančurová, Lachová, 2012. s. 23)

Rozeberme si jednotlivé druhy daňových sazeb dle schématu 2.1.

Jednotná sazba daně je stejná pro všechny typy a druhy předmětu daně daně nezávisle na jeho určení. Jednotnou sazbu daně si můžeme představit například u daně z přidané hodnoty, pokud by došlo ke sjednocení snížené a zvýšené sazby na jednotnou sazbu.

Snížená a zvýšená sazba u daně z přidané hodnoty patří do **diferencované sazby daně** a liší se podle druhu předmětu daně. Většina zboží a služeb podléhá zvýšené sazbě, ale například potraviny a léky podléhají sazbě snížené. Sjednocení diferencovaných sazeb daně na sazbu jednotnou je v souvislosti s daní z přidané hodnoty v současnosti velice diskutovaným tématem a je poměrně pravděpodobné, že k tomuto sjednocení v příštích letech skutečně dojde.

Diferenciace sazby daně se nemusí vždy vztahovat pouze k určení předmětu daně, ale také k určitému subjektu daně.

Pevná a relativní sazba daně souvisí s pravidlem, že výsledná daň musí být vyjádřena v peněžních jednotkách. Toto pravidlo je zajištěno, pokud je v peněžních jednotkách vyjádřen základ daně nebo její sazba. Pevná sazba se vztahuje k určité fyzikální jednotce základu daně (hl vína, 1 kus cigarety), a proto její sazba musí být vyjádřena v peněžních jednotkách.

Relativní sazba se vztahuje k základu daně v peněžních jednotkách a její sazba je určena počtem procentních bodů. Může se jednat o proporcionální (lineární) nebo progresivní sazbu vzhledem k základu daně.

Daň vypočtená **lineární** sazbou roste ve stejném poměru jako základ daně. Tento poměr je dán příslušnou sazbou daně, zakotvenou v konkrétním daňovém zákoně.

U **progresivní** sazby daně roste výsledná daňová povinnost rychleji než její samotný základ daně, z kterého je počítána.

2.2.7 Slevy na dani

Slevy na dani snižují základní částku daně vypočtenou z příslušného základu daně a jeho daňové sazby. Slevy je možnou použít pouze po splnění zákonem stanovených podmínek. Obecně můžeme říci, že slevy na dani mají větší stimulační efekt než odpočty od základu daně, neboť jsou vázány k daňové povinnosti.

V České republice zavádí procesní daňový předpis pojem daňový odpočet, který řeší význam pojmů daňový bonus a nadměrný odpočet. V obou případech dochází k tzv. „negativní dani“, kterou vyplácí daňovému subjektu stát.

S **daňovým bonusem** se setkáme od roku 2005 u daně z příjmů fyzických osob, ve formě daňového zvýhodnění na dítě. V kombinaci s nízkou výslednou daňovou povinností a uplatněním daňového zvýhodnění na dítě, které pro rok 2012 činí 13 404 Kč, lze dosáhnout daňového bonusu a výsledného odpočtu daně. U tohoto zvýhodnění nesmíme zapomínat, že použití daňovým subjektem, musí být v souladu s příslušným zákonem.

Nadměrný odpočet byl zaveden u daně z přidané hodnoty. Vzniká, pokud je daň na vstupu větší než daň na výstupu. K takové situaci může nejčastěji dojít, jestliže plátce daně z přidané hodnoty, uskutečňuje v rámci svých ekonomických činností plnění osvobozená od daně s nárokem na odpočet daně, nebo měl v příslušném zdaňovacím období vysoké investice, z kterých si daň nárokuje.

2.3 Česká daňová soustava

V souvislosti s tímto tématem se často setkáme s pojmy „*daňový systém*“ a „*daňová soustava*“, které bývají laickou veřejností považovány za synonyma, v odborné literatuře nalezneme jejich přesné vymezení.

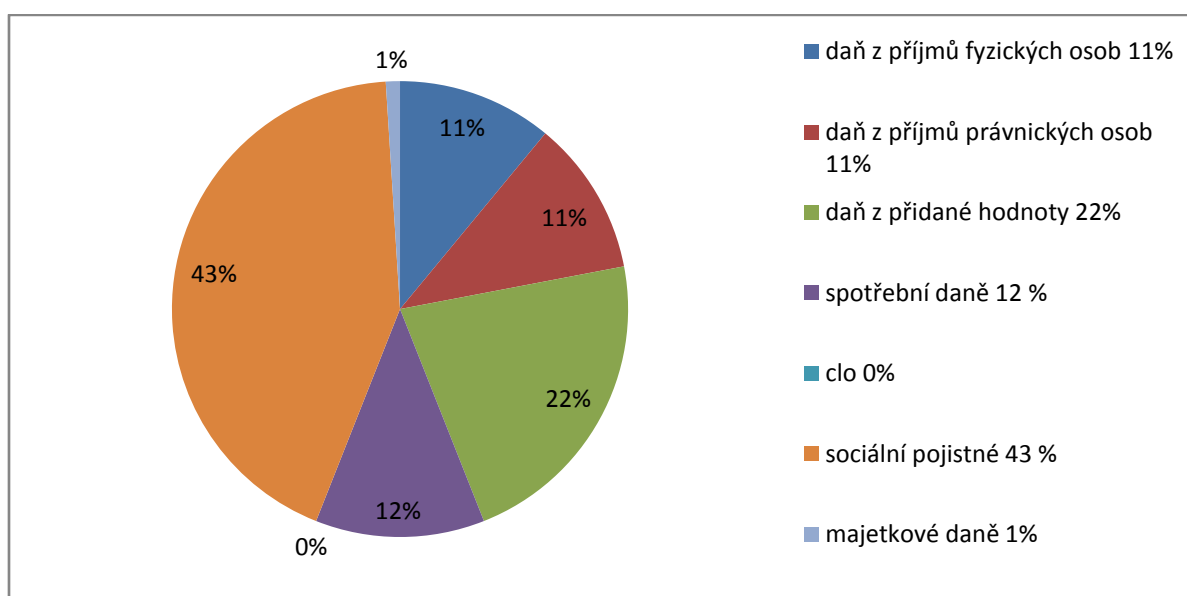
Daňová soustava „*představuje souhrn daní vybíraných v určitém státě v určitém čase. Z právního hlediska to jsou jednotlivé daně upravené v daňových zákonech. K faktorům*

ovlivňujícím uspořádání daňové soustavy patří velikost státu a jeho územní členění, tradice způsobu výběru daní, ale i přijaté závazky plynoucí ze zapojení do mezinárodních integračních procesů.

Daňový systém je širší pojem než daňová soustava. Zahrnuje (kromě daňové soustavy) i právně, organizačně a technicky konstituovaný systém institucí, které zabezpečují správu daní, jejichž vyměřování, vymáhání a kontrolu, a rovněž systém nástrojů, metod a pracovních postupů, které tyto instituce uplatňují ve vztahu k daňovým subjektům.¹⁴

Jednou z dalších charakteristik daňového systému může být popis daňového mixu. Ten ukazuje, kterým daním stát dává přednost a kterým nepřisuzuje přílišný význam. Význam daní je nejčastěji měřen podílem jednotlivých daní na celkovém výnosu z daní.

Graf 2.1 Daňový mix v českém daňovém systému v roce 2010

Zdroj: (Vančurová, Lachová, 2012, s. 52), vlastní úprava

Z grafu 2.1 vyplývá, že nejvyšší daňový výnos, dle finanční statistiky Ministerstva financí České republiky, přináší sociální pojištění. Pojištění řadíme z hlediska rozdělení daní v české daňové soustavě do ostatních daní a poplatků. Deskripce české daňové soustavy a pojistného bude uvedeno v následujících odstavcích.

¹⁴ (Širocký, 2008, s. 10)

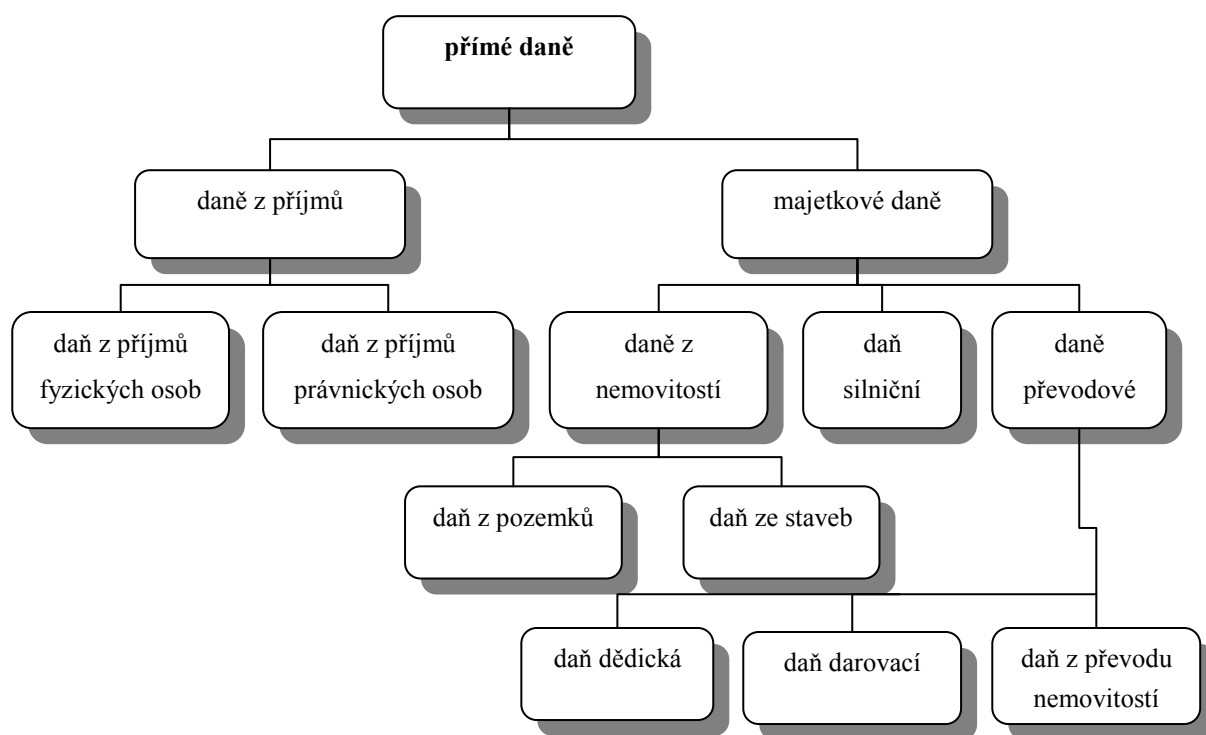
Obecně můžeme českou daňovou soustavu rozdělit na 3 skupiny daní:

- **daně přímé**
- **daně nepřímé**
- **ostatní daně a poplatky.**

2.3.1 Přímé daně

Přímé daně jsou vázány k předmětu daně poplatníka, který tyto daně zpravidla sám odvádí, a proto také jejich platbu více pocítuje. V posledních desetiletích se z daní přímých staly nejvýznamnějšími příjmy do veřejného rozpočtu důchodové daně, označované také jako daně z příjmů. Jedné z těchto daní, daní z příjmů fyzických osob, bude v této kapitole věnována zvláštní pozornost.

Schéma 2.2 Přímé daně v České republice

Zdroj: (Vančurová, Lachová, 2012, s. 53)

Zaměřme se nyní na jednotlivé daně dle schématu 2.2.

Daně z příjmů

V české daňové soustavě se vyskytují daně z příjmů dvě a to daň z příjmů fyzických a právnických osob. „Ve svém souhrnu jsou naším třetím nejdůležitějším rozpočtovým

příjmem.“¹⁵ Jejich relativní výnos se v posledních letech snižoval, což bylo způsobeno jednak politicky motivovanými změnami jejich konstrukce a dále i důsledky finanční krize. Těmto daním se věnuje Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (dále jen ZDP).

Daň z příjmů fyzických osob se dotýká většiny obyvatel České republiky, neboť zde řadíme poplatníky s příjmy ze závislé činnosti nebo příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti.

Pozornost této dani bude věnována v samostatné podkapitole.

Daň z příjmů právnických osob je důležitá zejména pro podnikatelské subjekty. Její nominální sazba je často srovnávána mezi jednotlivými státy a je jedním z rozhodujících faktorů pro zahraniční investory.

Majetkové daně

Majetkové daně bývají považovány za doplňkový příjem do veřejného rozpočtu. Objektem zdanění je určitá hmotná věc neboli majetek poplatníka.

Stabilním výnosem z majetkových daní je **daň z nemovitostí**, i když tento výnos není příliš velký. Výše této daně je závislá na poloze nemovitosti, neboť je příjmem obcí. Obec samotná si stanoví dle možných zákonných postupů konstrukci daňové povinnosti, a proto můžou mít podobné nemovitosti, nacházející se však v rozdílných obcích naprosto rozdílnou výši daně z nemovitostí. Daň je odváděna jak z **pozemků**, tak ze **staveb**.

Daň z pozemků „*se vybírá ze zemědělské půdy, ze stavebních a ostatních pozemků*“¹⁶. Základem daně je výměra pozemků v m² (u zemědělské půdy násobená průměrnou cenou půdy). Sazba daně je diferencovaná, především podle typu pozemku, a pevná (u zemědělské půdy lineární a diferencovaná).

Základem daně ze staveb je skutečně zastavěná plocha staveb v m². Sazba daně je diferencovaná a pevná. Zvyšuje se s dalším nadzemním podlažím stavby.

¹⁵ (Vančurová, Lachová, 2012, s. 53)

¹⁶ (Vančurová, Lachová 2012, s. 55)

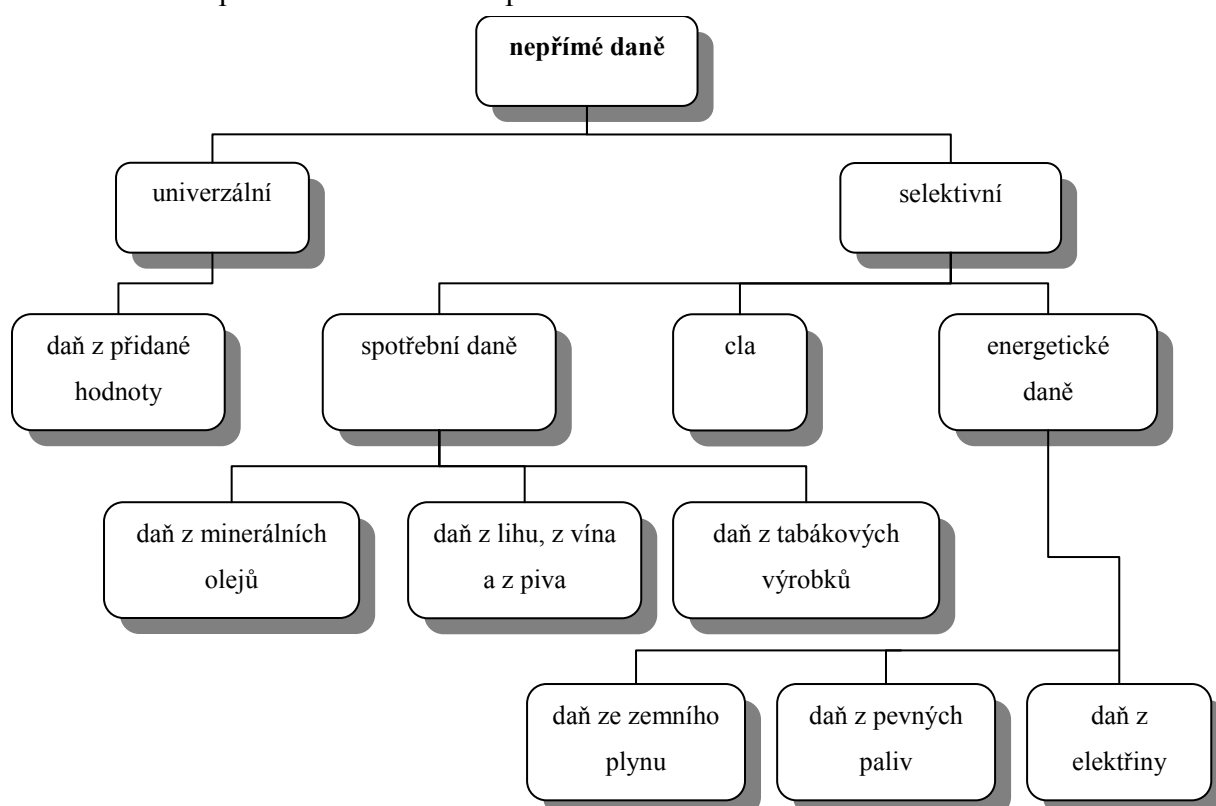
Převodové daně jsou jednorázovými platbami. Jejich podíl na celkovém objemu vybraných daní je zanedbatelný. Setkáváme se zde s pojmem „trojdaň“, který zastřešuje daň dědickou, darovací a z převodu nemovitostí. Daň dědická a darovací se vyměřují za bezúplatné nabytí majetku, na rozdíl od daně z převodu nemovitostí, která se vztahuje k úplatnému převodu.

Daň silniční má v české daňové soustavě velmi specifické postavení. Jsou jí zatížena silniční motorová vozidla, u osobních automobilů jen pokud jsou používána k výdělečné činnosti. Výnosem z této daně je financována výstavba a údržba silnic a dálnic, které poplatníci této daně využívají.

2.3.2 Nepřímé daně

Nepřímé daně (schéma 2.3) až na výjimky ¹⁷ vybírá a odvádí jiná osoba než poplatník, z hlediska daňové techniky často není známa osoba, která daňové břemeno nese. Tyto daně bývají velmi často „schovány“ v cenách zboží a služeb.

Schéma 2.3: Nepřímé daně v České republice

Zdroj: (Vančurová, Lachová, 2012, s. 56)

¹⁷ (Vančurová, Lachová 2012, s. 51)

Daň z přidané hodnoty

Daň z přidané hodnoty je nepřehlédnutelným příjmem do veřejného rozpočtu. Každá osoba povinná k dani odvádí daň ze své přidané hodnoty samostatně a celková výše daně se promítne v konečné ceně zboží nebo služby, kterou hradí spotřebitel. Předmětem daně z přidané hodnoty je přesně vymezen v zákoně č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty (dále jen ZDPH) a nejčastěji se jedná o dodání zboží, převod nemovitosti nebo poskytnutí služby, pokud jsou uskutečněny za úplatu, osobou povinnou k dani, v tuzemsku a v rámci uskutečňování ekonomických činností daňového subjektu.

Sazba daně je lineární a diferencovaná. Základní sazba pro rok 2012 činí 20 %, snížená 14 %.

Plátce daně má na jedné straně povinnost platit daň na výstupu za uskutečněná zdanitelná plnění, jsou-li předmětem daně z přidané hodnoty, na straně druhé má nárok na odpočet daně (daň na vstupu) z přijatých zdanitelných plnění. Za zdanitelné plnění považujeme to, které je předmětem daně a není od daně osvobozeno. Výsledná daňová povinnost je rozdílem mezi daní na výstupu a daní na vstupu. Výsledkem je poté vlastní daňová povinnost nebo nadměrný odpočet. Vysoké částky nadměrného odpočtu jsou finančními úřady pečlivě prověřovány. Pro odstranění pochybností slouží správci daně vytýkácí řízení.

Rozdíl v principu uplatňování spotřebních, energetických (ekologických) daní od daně z přidané hodnoty spočívá v tom, že tyto daně jsou odváděny jednorázově, výše daně je stanovena za jednotku množství nebo hmotnosti a jedná se o selektivní výběr (pouze vybrané komodity). Správa těchto daní podléhá celním úřadům.

U **spotřebních daní** hovoříme o tzv. „vybraných výrobcích“, kterými jsou minerální oleje, líh, pivo, tabákové výrobky, víno a meziproducty. Předmětem daně jsou vybrané výrobky na území České republiky nebo Evropského společenství, které zde byly vyrobeny, nebo dovezeny. Sazby daně jsou pevné a diferencované.

Od roku 2008 se v daňovém systému České republiky objevují energetické (ekologické) daně, sloužící k ochraně životního prostředí. Existence těchto daní vznikla na popud Evropské unie a jejich význam se bude v následujících letech zvyšovat. Jedná se o daň ze zemního plynu, daň z pevných paliv a daň z elektřiny. Zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů, který tvoří legislativní rámec těchto daní, připouští mnohá osvobození zejména v těch oblastech výroby, kde jsou tyto vybrané komodity (zemní plyn, pevná paliva a elektřina) použity k výrobě jiné z těchto komodit.

Specifickou daní ze spotřeby je **clo**. Platba cla je povinná při přechodu zboží přes hranice Evropského společenství, samotná Evropská unie splňuje funkci celní unie neboli funkci volného pohybu zboží. Clo kromě fiskálního efektu zajišťuje také podporu domácí produkce.

2.3.3 Ostatní daňové příjmy

Ostatní daňové příjmy mají na jedné straně pouze doplňkový charakter, na straně druhé zde nacházíme, z hlediska daňového výnosu, nejvýznamnější typ daní v České republice. Jedná se zejména o **pojistné na veřejné zdravotní pojištění a pojistné na sociální zabezpečení**. Rozdíl mezi touto dvojicí pojistného je především v subjektu, který získává daňový výnos. Pojistné na veřejné zdravotní pojištění má, dle svého názvu, charakter veřejného příjmu, plynoucí zdravotním pojišťovnám. Pojistné na sociální zabezpečení považujeme za klasický příjem do veřejného rozpočtu.

Pojistné odvádí dvě skupiny daňových subjektů.¹⁸ První skupinu tvoří zaměstnanec a jeho zaměstnavatel. Zaměstnavatelem se pro účely zdravotního a sociálního pojištění rozumí právnická nebo fyzická osoba, která zaměstnává alespoň jednoho zaměstnance a má sídlo nebo trvalý pobyt na území ČR.

Druhou skupinou je osoba samostatně výdělečně činná (dále jen OSVČ). Jedná se o podnikající fyzické osoby. Přesné vymezení nalezneme v kapitole 3.

Pojistné na veřejné zdravotní pojištění

Výše pojistného činí 13,5 % z vyměřovacího základu za rozhodné období. U zaměstnanců se za vyměřovací základ považuje úhrn příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků dle ZDP. Toto pojistné odvádějí za zaměstnance zaměstnavatelé. Jedna třetina pojistného (4,5 %) se sráží přímo z hrubého příjmu zaměstnance. Zbývající část (9 %) musí uhradit zaměstnavatel, kterému vznikne daňově uznatelný náklad.

OSVČ odvádí pojistné ve formě pravidelných měsíčních záloh. Zálohy jsou stanoveny buď v minimální výši (1 697 Kč pro rok 2012), nebo v částce, která odpovídá výpočtu ze základu daně za předcházející daňové období. Výsledná daňová povinnost se vypočítá z jedné poloviny dílčího základu daně z příjmů fyzických osob z podnikání a jiné samostatně

¹⁸ Pojistné odvádí také osoba bez zdanitelných příjmů a státní pojištěnec.

výdělečné činnosti. Rozdíl této částky a úhrnu zaplacených záloh je potřeba doplatit příslušné zdravotní pojišťovně.¹⁹

Pojistné na sociální zabezpečení

Pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti obsahuje hned tři složky pojistného:

- **pojistné na důchodové zabezpečení (28 %),**
- **příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (1,2 %),**
- **pojistné na nemocenské pojištění (2,3 %).**

Povinná sazba se u zaměstnanců a OSVČ liší o pojistné na nemocenské pojištění, které je v případě podnikajících fyzických osob dobrovolné.

U zaměstnanců platí stejná pravidla jako u zdravotního pojištění. Zhruba jedna čtvrtina (6,5 %) jsou sraženy z hrubé mzdy a zbývajících 25 % opět hradí zaměstnavatel, jako daňový náklad (výdaj).

OSVČ odvádí v průběhu roku měsíční zálohy nejméně ve výši 1 836 Kč měsíčně pro rok 2012. Celková daňová povinnost se opět vypočte z jedné poloviny dílčího základu daně z příjmů fyzických osob z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti dle § 7 ZDP po úpravě dle § 5 a podle §23 ZDP. Vzniklý přeplatek uhradí podnikatel státní správě sociálního zabezpečení.²⁰

2.4 Daň z příjmů fyzických osob

Daň z příjmů fyzických osob je spolu s daní právnických osob zakotvena v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. V daňovém systému České republiky obě zmiňované daně řadíme do daní z příjmů a dále do přímých daní. Daň z příjmu fyzických osob je přímo vázána k jejich důchodu, a proto je často vnímána velmi negativně. Laická veřejnost většinou v souvislosti s touto daní posuzuje pouze její základní sazbu, nicméně výpočet je daleko složitější a komplexnější. Dnešní mechanismy výpočtu se snaží motivovat poplatníka například, aby poskytoval příspěvky humanitárním organizacím, daroval krev, nebo využil ztrátu z podnikání ve svůj prospěch.

¹⁹ (Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění)

²⁰ (Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti)

2.4.1 Poplatníci daně

Poplatníky daně z příjmů fyzických osob²¹ jsou fyzické osoby (dále jen „poplatníci“). Můžeme je rozdělit do dvou skupin na **daňové rezidenty** a **daňové nerezidenty**.

Daňoví rezidenti mají daňovou povinnost, která se vztahuje jak na příjmy plynoucí ze zdrojů na území České republiky, tak i na příjmy plynoucí ze zdrojů v zahraničí. Řadíme sem poplatníky, kteří mají na území České republiky bydliště nebo se zde obvykle zdržují, což znamená, že zde pobývají alespoň 183 dnů v příslušném kalendářním roce. Výjimku tvoří poplatníci, kteří se na našem území zdržují pouze za účelem studia nebo léčení. Tito poplatníci mají daňovou povinnost pouze z příjmů na území České republiky.

Ostatní poplatníci nebo ti, o nichž to stanoví mezinárodní smlouvy, jsou daňovými nerezidenty. Jejich daňová povinnost se vztahuje jen na příjmy plynoucí ze zdrojů na území České republiky.

2.4.2 Předmět daně

Předmětem daně poplatníka jsou jak příjmy peněžité, tak nepeněžité dosažené směnou. Tyto příjmy zvyšují majetek poplatníka s přihlédnutím k výdajům na jejich dosažení. V ZDP nalezneme také příjmy, které předmětem daně nejsou, nebo jsou od daně osvobozeny. Mezi vyňaté příjmy patří například úvěry a půjčky, příjmy získané dědictvím nebo darováním (jsou předmětem majetkových daní), práce v zahraničí jako au pair atd., dle § 3 odst. 4 ZDP. Osvobozeným příjmem je např. prodej rodinného domu, v kterém poplatník bydlel nejméně dva roky, příjem ve formě dávek a služeb z nemocenského pojištění nebo dávky sociální péče.

Prímým **předmětem daně** jsou dle § 3 odst. 1 ZDP:

- příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky (§ 6),
- příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti (§ 7),
- příjmy z kapitálového majetku (§ 8),
- příjmy z pronájmu (§ 9),
- ostatní příjmy (§ 10).

Fyzická osoba, podle typu příjmů, vykazuje jednotlivé dílčí základy daně dle § 6 až 10 ZDP, jejich součet se rovná výslednému základu daně z příjmů fyzických osob.

²¹ (ZDP)

Příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky

V rámci příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků se zdaňují mzdy a platy, což postihuje největší skupinu poplatníků. Jako „*důkaz významu zdanění příjmů ze závislé činnosti lze uvést, že více než čtyři pětiny výnosu daně z příjmů fyzických osob připadají na zálohy na daň sražené z příjmů ze závislé činnosti.*“²² Zaměstnanec dostává již zdaněnou mzdu a platba daňové povinnosti (záloha na daň a sociální pojistné) přechází na zaměstnavatele. Zaměstnavatel také určí pokyny práce, místo, čas a pracovní pomůcky, odtud pojem závislá činnost.

Za příjmy ze závislé činnosti považujeme např. příjmy ze zaměstnání, příjmy společníků s ručením omezeným, komanditistů komanditních společností, odměny členů statutárních orgánů a dalších orgánů právnických osob (tantiémy), náhrady mzdy jinou osobou než zaměstnavatelem a jiné dle § 6 odst. 1 ZDP.

Funkčními požitky se rozumí odměny za výkon určité funkce, a to od jednatelů až po členy vlád a poslance.²³

Příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti

„*Druhým nejvýznamnějším druhem příjmů fyzických osob jsou příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti.*“²⁴ Jedná se o příjmy plynoucí poplatníkovi z činností nezávislých. Poplatník si z těchto příjmů daň sám vypočítá a odvádí. Podrobněji se na tuto problematiku zaměříme v následujících odstavcích.

Jedná se zejména o příjmy podnikajících fyzických osob, ale také příjmy sportovců, lékařů, advokátů, daňových poradců, tlumočnicků, insolvenčních správců a jiné dle § 7 odst. 1 a 2 ZDP.

Příjmy z kapitálového majetku

Zde se vzhledem k základu daně setkáváme s dvěma druhy příjmů. Na jedné straně jsou příjmy ze zdrojů na území České republiky, tvořící samostatné základy daně, a na straně druhé jsou to příjmy, které tvoří dílčí základ daně dle § 8 ZDP.

Příjmy, tvořící samostatný základ daně, se zdaňují srážkou u zdroje, to znamená zvláštní sazbou srážkové daně 15 %. Jsou to zejména „*úroky z vkladů na běžných účtech, které podle podmínek banky nejsou určeny k podnikání, úroky plynoucí ze směnek*

²² (Vančurová, Lachová, 2012, s. 161)

²³ (ZDP)

²⁴ (Vančurová, Lachová, 2012, s. 177)

vystavených bankou k zajištění vkladu, úroky z vkladů na úsporných účtech“²⁵ atd. dle § 8 odst. 1 písm. a) až f) a odstavce 2 písm. a) a c) ZDP.

Do dílčího základu daně vstupují zejména příjmy z úroků z vkladů na běžných účtech, které jsou podle podmínek banky určeny k podnikání, úroky a jiné výnosy z poskytnutých úvěrů a půjček, tj. přijaté úroky a jiné dle §8 odst. 1 písm. g) a h) a odst. 2 písm. b) ZDP.

Příjmy z pronájmu

Za příjmy z pronájmu považujeme²⁶ příjmy z pronájmu nemovitostí, bytů nebo jejich částí, nebytových prostor a příjmy z pronájmu movitých věcí, kromě příležitostného pronájmu. U tohoto dílčího základu daně může poplatník místo skutečných výdajů na dosažení zajištění a udržení příjmů použít výdaje paušální ve výši 30 %. Tento způsob, ale potom musí uplatnit u všech příjmů zahrnutých do dílčího základu daně z pronájmu.

Ostatní příjmy

Za ostatní příjmy považujeme mimo jiné příjmy z příležitostných činností nebo příležitostného pronájmu movitých věcí, příjmy ze zemědělské výroby osobou bez oprávnění k uskutečňování ekonomických činností v zemědělské výrobě, příjmy plynoucí z prodeje majetku, na které se nevztahuje osvobození dle § 4 ZDP, přijaté výživné, pokud se nejedná o výživné dle zákona o rodině²⁷ a jiné dle § 10 odst. 1 ZDP.

U příjmů z příležitostných činností, příležitostného pronájmu movitých věcí a příjmů ze zemědělské výroby, která není provozována podnikatelem, lze uplatnit osvobození, pokud jejich úhrn u poplatníka nepřesáhne 20 000 Kč.²⁸

2.4.3 Základ daně

„Základem daně je částka, o kterou příjmy plynoucí poplatníkovi ve zdaňovacím období, za které se pro účely daně z příjmů fyzických osob považuje kalendářní rok, přesahují výdaje prokazatelně vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení, pokud dále u jednotlivých příjmů § 6 až 10 není stanoveno jinak.“²⁹

²⁵ (Vančurová, Lachová, 2012, s. 193)

²⁶ (ZDP)

²⁷ (Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině)

²⁸ (ZDP)

²⁹ (ZDP)

Vzniknou-li poplatníkovi souběžně dva nebo více příjmů uvedených v § 6 až 10 ZDP za jedno zdaňovací období, za základ daně považujeme součet těchto dílčích základů daně.

Tvorba jednotlivých dílčích základů daně je zachycena v následujícím schématu 2.4.

Schéma 2.4 Základ daně z příjmů fyzických osob

příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky (§ 6 ZDP)
+ pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem
= dílčí základ daně z příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků
příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti (§ 7 ZDP)
- výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů
= dílčí základ daně příjmů z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti
příjmy z kapitálového majetku (§ 8 ZDP)
= dílčí základ daně příjmů z kapitálového majetku
příjmy z pronájmu (§ 9 ZDP)
- výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů
= dílčí základ daně příjmů z pronájmu
ostatní příjmy (§ 10 ZDP)
- výdaje na dosažení příjmů (podle druhů příjmů do výše daného druhu příjmů)
= dílčí základ daně ostatní příjmy

Zdroj: (Vančurová, Lachová, 2012, s. 156)

Dle statistických dat je z hlediska daňového výnosu nejdůležitější dílčí základ daně příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků. Lze si povšimnout, že u toho dílčího základu nelze použít žádné výdaje s ním spojené. Naopak se tento příjem při svém zdanění zvyšuje ještě o částku pojistného. Výsledný dílčí základ daně může nabývat pouze kladných hodnot.

Dílčí základ daně z příjmů z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti a dílčí základ daně z příjmů z pronájmu používá při své tvorbě tzv. výdajů na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Tyto výdaje, snižující základ daně, lze použít pouze dle platné legislativy

daní z příjmů. Přípustná je alternativa, že příjmy dílčího základu daně jsou nižší než výdaje na jejich dosažení, zajištění a udržení a vzniká daňová ztráta.³⁰

Uplatnění výdajů je zakázáno u příjmů z kapitálového majetku. Určitou výjimku zde tvoří příjmy § 8 odst. 6 a 7 ZDP, které mohou být o výdaje sníženy.

Poslední dílčí základ daně z ostatních příjmů má uplatnění výdajů poměrně omezeno. Poslední dvojice zmíněných dílčích základů daně nemůže nabývat záporných hodnot.

O **ztrátu** vzniklou z dílčích základů § 7 a § 9 ZDP lze snížit pouze úhrnu dílčích základů § 7 až 10. Ztráta nikdy **nesnižuje** dílčí základ daně příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků.

2.4.4 Osvobození od daně

Ne všechny příjmy zahrnované do základu daně z příjmů fyzických osob, podléhají zdanění. Jedná se o příjmy od daně osvobozené. Při určení osvobozeného příjmu, je nutno kontrolovat podmínky tohoto osvobození, které nalezneme v § 4 a částečně § 10 ZDP stejně jako celkový výčet těchto příjmů. Uvést si můžeme nejdůležitější druhy osvobozených příjmů:³¹

- příjmy z prodeje rodinného domu, bytu, včetně podílu na společných částech domu nebo spoluvlastnického podílu, včetně souvisejícího pozemku, pokud v něm prodávající měl bydliště nejméně po dobu dvou let bezprostředně před prodejem, osvobození lze uplatnit, pokud zde prodávající měl bydliště po dobu kratší dvou let a použije získané prostředky na uspokojení bytové potřeby,
- stipendia ze státního rozpočtu, z rozpočtu kraje, z prostředků vysoké školy nebo veřejné výzkumné instituce,
- dotace ze státního rozpočtu, z rozpočtu obcí, krajů státních fondů,
- dávky sociální péče, dávky pomoci v hmotné nouzi,
- aj.

2.4.5 Zdaňovací období

Zdaňovacím obdobím daně z příjmů fyzických osob je vždy kalendářní rok. Za zdaňovací období je poplatník, kterému to stanoví zákon, nebo ho vyzve správce daně, povinen podat daňové přiznání. Jedná se o poplatníka, jehož roční úhrn příjmů, které jsou

³⁰ Bude vysvětleno v dalším textu.

³¹ (ZDP, § 4)

předmětem daně, přesáhly částku 15 000 Kč nebo mu vznikla daňová ztráta, pokud se nejedná o příjmy od daně osvobozeny nebo o příjmy, z nichž je vybírána daň srážkou podle zvláštní sazby daně.³²

2.4.6 Odpočty od základu daně

Daňovou povinnost poplatníka daně z příjmu fyzických osob ještě nestanovíme ze základu daně popsaného výše uvedeným způsobem, neboť lze uplatnit tzv. nezdanitelné částky a odčitatelné položky od základu daně.

Nezdanitelné částky

Úhrn nezdanitelných částek základu daně, které je možné dle § 15 ZDP uplatnit, nesmí přesáhnout samotnou výši základu daně. Jsou-li nezdanitelné částky od základu daně vyšší než základ daně, nelze tento rozdíl použít pro snížení základů daně v následujících daňových obdobích. Od základu daně můžeme odečíst:³³

- hodnota darů správným osobám, pokud úhrnná hodnota darů přesáhne 1 000 Kč nebo více než 2 % základu daně, nejvíce však 10 % základu daně v příslušném zdaňovacím období,
- platba příspěvků uhrazených poplatníkem na penzijní připojištění se státním příspěvkem, snížené o 6 000 Kč za zdaňovací období (maximálně lze odečíst 12 000 Kč),
- platba pojistného na soukromé životní pojištění (maximálně lze odečíst 12 000 Kč),
- aj.

Odčitatelné položky

Nejčastěji používanou odčitatelnou položkou je daňová ztráta. Zákon o dani z příjmu jasně stanoví situaci,³⁴ kdy lze odečíst od základu daně daňovou ztrátu, která vznikla a byla vyměřena za předchozí zdaňovací období nebo jeho část, a to nejdéle v pěti zdaňovacích obdobích následujících bezprostředně po období, za které se ztráta vyměřuje. Zákon umožňuje vzniklou zápornou výši základu daně, způsobenou ztrátou, uplatnit i v následujících

³² (ZDP)

³³ (ZDP, § 15)

³⁴ (ZDP, § 34)

letech, na rozdíl od odpočtů od základu daně. Kompletní výčet odčitatelných položek stanovuje § 34 ZDP.

2.4.7 Sazba daně

Daň ze základu daně sníženého o nezdanitelnou část základu daně (§15 ZDP) a o odčitatelné položky od základu daně (§ 34 ZDP) zaokrouhleného na celá sta Kč dolů činí 15 %. Sazba byla zavedena v roce 2008.³⁵

2.4.8 Slevy na dani

Jedním z oblíbených konstrukčních prvků daně, hlavně pro poplatníka daně z příjmů, jsou slevy na dani. Snižují výslednou daňovou povinnost efektivněji než odpočty od základu daně. Odpočty ve svém konečném důsledku snižují daň pouze o část odpovídající součinu položky snižující základ daně a příslušné sazby daně.

Slevy na dani můžeme rozdělit do dvou skupin:

- sociální slevy na dani,
- slevy na zaměstnance se zdravotním postižením.

K uplatnění slev poplatníkem musí být splněny podmínky, stanovené § 35 ZDP.

První skupina slev splňuje sociální funkci a snaží se o optimální redistribuci důchodu pro zohlednění majetkové situace poplatníka viz. tabulka 2.1.

Tabulka 2.1: Přehled sociálních slev na dani pro rok 2012

Druh slevy	Částka
Sleva na poplatníka	24 840 Kč
Sleva na invaliditu 1. a 2. stupně	2 520 Kč
Sleva na invaliditu 3. stupně	5 040 Kč
Sleva pro držitele průkazu ZTP/P	16 140 Kč
Sleva pro studenta	4 020 Kč
Sleva na manžela(ku)	24 840 Kč
Sleva na nezaopatřené dítě	13 404 Kč

Zdroj: Vlastní tvorba dle údajů ze Zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Základní slevu na poplatníka může uplatnit, v celé její roční výši, každý poplatník daně z příjmů fyzických osob. Úkolem je zajistit určitý nezdaněný příjem poplatníkovi.

³⁵ (ZDP, § 16)

Výši slevy na invaliditu rozlišujeme podle stupně invalidity. Lze ji sečíst se slevou pro držitele průkazu ZTP/P.

Student má nárok na uplatnění slevy při splnění zákonem stanovených podmínek. Podmínky stanovené zákonem o dani z příjmů existují tři. Poplatník se soustavně připravuje na budoucí povolání studiem, nedosáhl věku 26 let a studuje prezenční formu studia. V prezenční formě doktorského studijního programu se věková hranice prodlužuje na 28 let. Studium posuzujeme podle zákona o státní sociální podpoře.

Slevu na manžela(ku) a nezaopatřené dítě označujeme jako slevy na vyživované osoby. Vyživovanou osobou je dítě³⁶, žijící s poplatníkem v domácnosti, vůči kterému vzniká vyživovací povinnost ze zákona, nebo manžel(ka) nedosahující vlastního příjmu 68 000 Kč. Do této částky se nezahrnují sociální dávky (státní sociální podpora, příspěvek na péči, studijní stipendium atd.).

Využití slevy na zaměstnance se zdravotním postižením má zaměstnavatel. Svou daň si může snížit o 18 000 Kč za zaměstnance se zdravotním postižením a o 60 000 Kč za zaměstnance s těžším zdravotním postižením.

Při použití slev na dani se poplatník může setkat se situací, kdy jeho výsledná daňová povinnost dosahuje záporných hodnot. Zákon o dani z příjmů povoluje snížení daňové povinnosti na nulovou hranici. Výjimkou je sleva na vyživované dítě. O tuto slevu může být vypočtená daň snížena až na částku pod nulovou daňovou hranici. V takové situaci vzniká tzv. daňový bonus, tj. právo na proplacení této záporné částky daně. O výplatu daňového bonusu lze požádat, pokud příjmy poplatníka dosáhly částky 48 000 Kč,³⁷ a zároveň daňový bonus činí alespoň 100 Kč. Maximální částka daňového bonusu za zdaňovací období činí 60 300 Kč.

2.4.9 Výpočet daňové povinnosti

Po vymezení jednotlivých konstrukčních prvků daně z příjmů fyzických osob můžeme sestavit schéma 2.5 shrnující vymezené postupy při ročním zúčtování daně. Daň není

³⁶ Dítě do 26 let věku, soustavně se připravující na budoucí povolání nebo kvůli dlouhodobě nepříznivému zdravotnímu stavu nemůže studovat anebo vykonávat výdělečnou činnost z důvodu invalidity třetího stupně.

³⁷ Hrubé příjmy v základu daně, jedná se o šesti násobek minimální mzdy pro zaměstnance odměňovaného měsíční mzdou k počátku příslušného zdaňovacího období.

předepsána, nepřesáhne-li 200 Kč nebo celkové zdanitelné příjmy nečiní u poplatníka více než 15 000 Kč.³⁸

Schéma 2.5 Roční zúčtování daně

dílčí základ daně § 6

+ dílčí základ daně § 7 až 10 (po uplatnění výdajů na dosažení, zajištění a udržení, snížené o případnou ztrátu až do nulové hodnoty)

ZÁKLAD DANĚ před uplatněním odpočtů

- nezdanitelné částky ZD
- odčitatelné položky od ZD

ZÁKLAD DANĚ (nezaokrouhlený)

ZÁKLAD DANĚ (zaokrouhlený na 100 Kč dolů)

x sazba daně z příjmů (15 %)

DAŇ před slevami

- slevy na dani (bez slevy na vyživované dítě)

DAŇ po slevách

- sleva na vyživované dítě

ČÁSTKA DANĚ NEBO DAŇOVÝ BONUS

Zdroj: Vlastní tvorba dle Zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

³⁸ Neplatí, byla-li z těchto příjmů vybrána daň nebo záloha na daň srážkou.

3 Charakteristika příjmů z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti

Příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti se týkají výlučně **fyzických osob**, ať živnostníků, podnikatelů, podnikatelů dle zvláštního předpisu nebo ostatních poplatníků dle § 7 odst. 1 a 2 zákona o daních z příjmů.

3.1 Definice podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti

Podnikáním se rozumí soustavná činnost prováděna samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.³⁹ Jedná se tedy o trvalou činnost podléhající samotnému podnikateli, tato osoba předpokládá, že bude čelit určitému riziku a základním motivem je snaha o zisk, jakožto přebytek výnosů (příjmů) nad náklady (výdaji).

S určením podnikatele se setkáme rovněž v obchodním zákoníku, který za podnikatele považuje:⁴⁰

- osobu zapsanou v obchodním rejstříku,
- osobu, která podniká na základě živnostenského oprávnění,
- osobu, která podniká na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů,
- osobu, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu.

Do obchodního rejstříku (v souladu s obchodním zákoníkem) se zapisují:

- *„obchodní společnosti a družstva,*
- *zahraniční osoby, které mají oprávnění podnikat na území České republiky v rozsahu podnikání zapsaném do obchodního rejstříku,*
- *fyzické osoby, které jsou podnikateli a mají bydliště v České republice a osoby, jež jsou státním příslušníkem členského státu Evropské unie, jiného státu tvořící Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, pokud o zápis požádají, a*
- *fyzické osoby, které jsou podnikatelem, jestliže výše jejich výnosů nebo příjmů snížených o daň z přidané hodnoty, je-li součástí výnosů nebo příjmů, dosáhla*

³⁹ (Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, § 2 odst. 1)

⁴⁰ (Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, § 2 odst. 2)

*nebo přesáhla za dvě po sobě bezprostředně následující účetní období v průměru částku sto dvacet milionů Kč.*⁴¹

Za podnikatele, podle výše uvedené definice, považujeme jednotlivé obchodní společnosti a to kapitálové i osobní, družstva, zahraniční osoby podle obchodního zákoníku, fyzické osoby, jako jsou živnostníci, osoby podnikající podle jiného než živnostenského oprávnění (daňoví poradci, exekutoři, makléři, znalci, tlumočníci) a samostatně hospodařící rolníky.

Jinou samostatně výdělečnou činností chápeme činnost, která není zaměstnáním podle § 6 ZDP, ale zároveň ani podnikáním dle § 7 odst. 1 tohoto zákona. Vymezení je uvedeno v další podkapitole.

3.2 Příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti – vymezení

Mezi příjmy z podnikání patří:

- příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství,
- příjmy ze živností,
- příjmy z jiného podnikání dle zvláštních předpisů (např. příjmy auditorů, advokátů, daňových poradců, lékařů, notářů, komerčních právníků, pojišťovacích agentů),
- podíly společníků veřejné obchodní společnosti a komplementářů komanditní společnosti.⁴²

Mezi příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti patří:

- příjmy z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, autorských práv včetně práv příbuzných práv autorskému, a to včetně příjmů z vydávání, rozmnožování a rozšiřování literárních a jiných děl vlastním nákladem,
- příjmy z výkonu nezávislého povolání, které není živností ani podnikáním podle zvláštních předpisů (např. příjmy sportovců),
- příjmy znalce, tlumočníka, zprostředkovatele kolektivních sportů, zprostředkovatele kolektivních a hromadných smluv podle autorského zákona, rozhodce za činnost podle zvláštních právních předpisů,

⁴¹ (Cardová, 2010, s. 13)

⁴² (ZDP, § 7 odst. 1)

- příjmy z činnosti insolvenčního správce, včetně příjmů z činnosti předběžného insolvenčního správce, zástupce insolvenčního správce, odděleného insolvenčního správce a zvláštního insolvenčního správce, které nejsou živností ani podnikáním podle zvláštního právního předpisu,
- příjmy z pronájmu majetku zařazeného v obchodním majetku.⁴³

Příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti mají fyzické osoby, které provozují výdělečnou činnost, ale nejsou zařazeny mezi podnikatele podle obchodního zákoníku.

Pro osoby s příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti se vžilo označení „osoby samostatně výdělečně činné“, zkr. OSVČ.

3.3 Dílčí základ daně z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti

Veškeré příjmy, které jsou předmětem daně a nejsou od daně osvobozeny (podle podkapitoly 2.4), dále vymezené v předchozí podkapitole (podkapitola 3.2), vstupují do dílčího základu daně z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti (dále jen DZD dle § 7). S ostatními příjmy poté tvoří výsledný základ daně poplatníka za zdaňovací období.

DZD dle § 7 ovšem netvoří pouze příjmy, ale také výdaje na dosažení, zajištění a udržení těchto příjmů. Pro stanovení DZD dle § 7 se použije jejich rozdíl, jak popisuje schéma 3.1.

Schéma 3.1 Výpočet dílčího základu daně z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti

Σ příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti
- Σ výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů
= dílčí základ daně příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti

Zdroj: Vlastní tvorba dle Zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Výpočet DZD dle § 7 se na první pohled jeví poměrně jednoduše. Výsledná hodnota může nabývat, jak kladných tak záporných hodnot. Pro správný výpočet je nezbytné přesné určení výdajů na dosažení, zajištění a udržení příjmů z hlediska daňové uznatelnosti. Ne všechny výdaje, které vznikají podnikající fyzické osobě, vždy snižují DZD dle § 7 ZDP. V souvislosti s touto skutečností existují daňově uznatelné a daňově neuznatelné výdaje.

⁴³ (ZDP, § 7 odst. 2)

3.3.1 Daňově uznatelné výdaje

Daňově uznatelné výdaje mají pozitivní vliv na výslednou daňovou povinnost, neboť hodnotu DZD dle § 7 **sníží**. Daňovou uznatelnost vynaložených výdajů nalezneme v § 24 ZDP. Jedná se o výdaje, které skutečně souvisejí s dosažením příjmů z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti. Můžeme uvést nejčastější příklady:

- odpisy hmotného majetku,
- odpisy nehmotného majetku,⁴⁴
- zůstatková cena hmotného majetku (za podmínek stanovených zákonem),
- výdaje na pracovní cesty,
- pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem (za podmínek stanovených zákonem),
- aj.

Podnikatelský subjekt usiluje o to, aby co největší část z jeho vynaložených výdajů spadala do kategorie daňově uznatelných. Existují situace, kdy si poplatník, s existencí určitého výdaje, může zvolit z různých variant stanovení výše tohoto výdaje. Jedná se například o uplatnění výdajů souvisejících s osobním automobilem, určeným pro podnikání. V tomto případě vzniká množství výdajů jako například odpisy, silniční daň, parkovné a jiné, které jsou jednoznačně určeny. Objevuje se ovšem také možnost uplatnit tzv. paušální výdaje na dopravu ve výši 5 000 Kč nebo 4 000 Kč⁴⁵ měsíčně, místo uplatnění skutečných výdajů na pohonné hmoty. Z příkladu vyplývá, že pro poplatníka je důležité posuzovat, jak daňovou uznatelnost příslušného výdaje, tak jednotlivé možnosti jejich uplatnění.

3.3.2 Daňově neuznatelné výdaje

Jedná se o výdaje, které nemají na výpočet DZD dle § 7 vliv. Hovoříme o daňově neúčinných výdajích. Přesné vymezení jednotlivých výdajů popisuje § 25 ZDP. Nejčastěji se jedná o výdaje:

- na pořízení hmotného a nehmotného majetku,⁴⁶

⁴⁴ Pouze v účetnictví

⁴⁵ Jedná-li se o krácený paušální výdaj na dopravu dle zákonem stanovených podmínek. Bude vysvětleno v dalším textu.

⁴⁶ Dosáhnou-li ocenění 40 000 Kč u hmotného majetku a 60 000 Kč u nehmotného majetku (v účetnictví).

- na pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění hrazené poplatníkem mající příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti,
- na příjmy, které nejsou předmětem daně, na příjmy od daně osvobozeny,
- výdaje na reprezentaci,
- účetní odpisy dlouhodobého majetku,
- aj.

3.4 Způsoby stanovení dílčího základu daně z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti

Příjmy plynoucí poplatníkům daně z příjmů fyzických osob z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti a od nich odečtené výdaje na jejich dosažení, zajištění a udržení, určí dílčí základ daně dle § 7 ZDP, jak bylo uvedeno v předchozí podkapitole. Česká legislativa nabízí rozdílné způsoby stanovení dílčího základu daně z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti. Můžeme to považovat za určitý prvek optimalizace DZD dle § 7 a s ním spojené daňové povinnosti.

Zákon o dani z příjmů s návazností na zákon o účetnictví uvádí tyto varianty:

- **vedení účetnictví,**
- **vedení daňové evidence,**
- **uplatňování výdajů procentem z příjmů,**
- **daň stanovená paušální částkou.**

Volba není vždy v rukou poplatníka, ale je třeba sledovat příslušná legislativní pravidla.

Zákon o dani z příjmů společně se zákonem o účetnictví jasně určí osoby, které musí nebo mohou vést účetnictví a daňovou evidenci. Vymezení nalezneme v tabulce 3.1.

Tabulka 3.1: Vedení účetnictví nebo daňové evidence

Osoba ⁴⁷	Vede	Daň
Podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku	Účetnictví	DPFO
Podnikatel pokud jeho obrat za bezprostředně předcházející kalendářní rok překročí 25 mil. Kč	Účetnictví	DPFO
Podnikatel pokud se tak dobrovolně rozhodne	Účetnictví	DPFO
Podnikatel, je-li účastníkem sdružení bez právní subjektivity, pokud alespoň jeden účastník je účetní jednotkou	Účetnictví	DPFO
Zahraniční osoby pokud podnikají na území ČR	Účetnictví	DPFO
Ostatní fyzické osoby, pokud jim povinnost vedení účetnictví ukládá zvláštní právní předpis	Účetnictví	DPFO
Podnikatelé nezapsaní v OR se ŽL s obratem do 25 mil. Kč	Daňovou evidenci	DPFO
Osoby podnikající podle zvláštních předpisů s obratem do 25 mil. Kč	Daňovou evidenci	DPFO
Samostatně hospodařící rolníci s obratem do 25 mil. Kč	Daňovou evidenci	DPFO
Fyzické osoby s příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti podle §7 odst. 2 ZDP i s ročním obratem nad 25 mil. Kč	Daňovou evidenci	DPFO

Zdroj: Vlastní tvorba dle údajů ze ZDP, ZÚ a OZ

U poplatníků, kteří vedou daňovou evidenci, zákon nezakazuje kdykoli přejít na účetnictví.

3.4.1 Vedení účetnictví

V tabulce 3.1 vidíme, že pro všechny osoby (fyzické i právnické) zapsané v obchodním rejstříku plyne povinnost vést účetnictví. Tyto osoby vedou účetnictví ode dne zápisu do obchodního rejstříku až do dne výmazu z obchodního rejstříku.

Další skupinou jsou osoby, které v obchodním rejstříku nenajdeme, ale jejich roční **obrat** přesáhl částku 25 mil. Kč. Zmínku o tom, co to vlastně obrat je, nalezneme v Zákoně č. 563/1991 Sb., o účetnictví (dále jen ZÚ), který přímo odkazuje do zákona o dani z přidané hodnoty, ve kterém je v § 4a uvedeno: „*Obratem se pro účely tohoto zákona rozumí souhrn*

⁴⁷ Pouze fyzické osoby

úplat bez daně, včetně dotace k ceně, které osobě povinné k dani náleží za uskutečněná plnění, kterými jsou dodání zboží, převod nemovitosti a poskytnutí služby, s místem plnění v tuzemsku, jde-li o úplaty za:

- *zdanitelné plnění,*
- *plnění osvobozené od daně s nárokem na odpočet daně, nebo*
- *plnění osvobozené od daně bez nároku na odpočet daně, jestliže nejsou doplňkovou činností uskutečňovanou příležitostně.“*

Je zde potřeba uvést zmínku, že do obratu se nezahrnuje úplata z prodeje dlouhodobého majetku.

Přesáhne-li tuzemská podnikající fyzická osoba za bezprostředně předcházející kalendářní rok obrat 25 mil. Kč, stává se účetní jednotkou a od následujícího účetního období musí vést účetnictví. Například: Podnikatel překročil v roce 2011 limit a jeho obrat byl v daném roce vyšší než 25 mil. Kč. Tuto skutečnost zjistil v roce 2012, kdy se stal účetní jednotkou, ale na účetnictví přejde až v roce 2013. Tento podnikatel musí pokračovat ve vedení účetnictví minimálně pět po sobě jdoucích účetních období a poté, jestliže opět nepřekročil hranici stanovenou pro výši obratu, se může, ale nemusí, rozhodnout pro vedení jednodušší evidence. Výjimku zde tvoří fyzické osoby s příjmy z jiné samostatně výdělečné činnosti podle § 7 odst. 2 ZDP, ty na účetnictví přejít nemusí ani při překročení stanoveného limitu 25 mil. Kč. Je tedy možné, aby např. sportovec s obratem 50 mil. Kč ročně mohl vést daňovou evidenci nebo uplatňovat výdaje procentem z příjmu.

Další skupinou jsou podnikatelé, kteří se pro vedení účetnictví rozhodnou dobrovolně a podnikatelé ve sdružení fyzických osob bez právní subjektivity, provozující svou činnost s jinou fyzickou osobou na základě smlouvy o sdružení fyzických osob bez právní subjektivity. U takto spojených fyzických osob stačí, aby se jeden z členů stal účetní jednotkou, a všichni ostatní členové mají povinnost vést od prvního dne následujícího po tomto období účetnictví. I zde platí podmínka vedení účetnictví minimálně pět po sobě jdoucích účetních období.

Většina zahraničních fyzických osob, které zde na území ČR podnikají nebo provozují jinou činnost podle zvláštních předpisů, jsou oprávněny podnikat ode dne zápisu do obchodního rejstříku. Výjimku tvoří skupina fyzických osob se státní příslušností členského státu Evropské unie nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace. Tyto osoby nejsou povinny být zapsány do obchodního rejstříku, nicméně mají povinnost vést účetnictví ode dne zahájení činnosti až do dne ukončení činnosti na území ČR.

Dílčí základ daně při vedení účetnictví fyzických osob

U účtujících poplatníků je úzká vazba mezi účetním výsledkem hospodaření a základem daně. Výsledek hospodaření má velmi blízko k disponibilnímu důchodu, tedy tomu, co poplatníkovi zbude pro jeho využití.⁴⁸ U fyzické osoby je potřeba provést mimoúčetní úpravu výsledku hospodaření na dílčí základ daně.

Schéma 3.2: Transformace VH na DZD dle § 7

Výnosy
- Náklady
ÚČETNÍ VÝSLEDEK HOSPODAŘENÍ před zdaněním
- Výnosy, které nejsou součástí základu daně (§ 5 a § 23 ZDP)
+ Náklady, které nelze uznat k dosažení, zajištění a udržení (§ 25)
DÍLČÍ ZÁKLAD DANĚ

Zdroj: Vlastní tvorba dle údajů ze ZDP

V účetnictví dle schématu 3.2 zjistíme rozdílem nákladů od výnosů účetní výsledek hospodaření, který se skládá ze součtu výsledku hospodaření za běžnou a mimořádnou činnost. Pro zahrnutí výnosů a nákladů do výsledku hospodaření je rozhodující okamžik, kdy se daná účetní operace skutečně nastala, nemusí se nutně jednat o příjem nebo výdej peněžních prostředků.

Od účetního výsledku hospodaření před zdaněním odčítáme výnosy, které nejsou součástí základu daně.⁴⁹ Naopak přičítáme náklady, které nebyly vynaloženy k dosažení, zajištění a udržení příjmů (výnosů) pro daňové účely.⁵⁰

Dostáváme dílčí základ daně z příjmů z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti, který ještě není konečný, ale vstupuje do celkového základu daně.

3.4.2 Vedení daňové evidence

Tuto evidenci mohou vést pouze fyzické osoby (právnícké nikoli). Jestliže o účetnictví můžeme prohlásit, že ho fyzické osoby mohou vést vždy, u daňové evidence toto tvrzení neplatí. Evidenci vedou pouze osoby, kterým to dovolí legislativní rámec zákona o dani z příjmů a zákona o účetnictví. Tuto jednodušší formu vykazování, můžeme historicky přirovnat k soustavě jednoduchého účetnictví, kterou ve své podstatě od 1. 1. 2004 nahradila.

⁴⁸ (Vančurová, Lachová, 2012)

⁴⁹ (ZDP, § 5 a § 23)

⁵⁰ (ZDP, § 25)

Osoby oprávněné k vedení této evidence dle tabulky 3.1 jsou podnikatelé s živnostenským listem nezapsaní v obchodním rejstříku, osoby podnikající podle zvláštních předpisů a samostatně hospodařící rolníci. U všech musí platit podmínka, že jejich roční obrat nepřesáhl 25 mil. Kč. Daňovou evidenci mohou také vést tuzemské samostatně výdělečně činné osoby s příjmy z jiné samostatně výdělečné činnosti, zde podmínka pro překročení ročního obratu neplatí.

Dílčí základ daně při vedení daňové evidence

Daňová evidence funguje na peněžní bázi. Rozhodující je zde pohyb peněz (příjem, výdaj). Příjmy a výdaje daňové vykázané v peněžním deníku je třeba na konci zdaňovacího období dále upravit dle zákona o dani z příjmů. Tato úprava příjmů a výdajů může být označována jako „uzávěrková úprava příjmů a výdajů“. Tyto úpravy zvyšující nebo snižující rozdíl mezi příjmy a výdaji dle § 5, § 23 zákona o dani z příjmů, se uvádějí do Přílohy č. 1 daňového přiznání fyzických osob.⁵¹ Metodika výpočtu uvedena ve schématu 3.3.

Schéma 3.3: Uzávěrková úprava příjmů a výdajů v daňové evidenci

Příjmy
- Výdaje
Dílčí základ daně bez uzavěrkových úprav
- Příjmy, které nejsou součástí základu daně (§ 5 a § 23 ZDP)
+ Výdaje, které nelze uznat k dosažení, zajištění a udržení (§ 25 ZDP)
DÍLČÍ ZÁKLAD DANĚ

***Zdroj:** Vlastní tvorba dle údajů ze ZDP*

3.4.3 Daňová evidence a účetnictví fyzických osob – srovnání

Porovnání daňové evidence a účetnictví je klíčové pro samotnou daňovou optimalizaci. Je potřeba zjistit, z kterých legislativních ustanovení jednotlivé koncepce, pro stanovení dílčího základu daně z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti, vycházejí. Z příslušných zákonů lze rozpoznat nejdůležitější rozdíly postupů v daňové evidenci a účetnictví.

⁵¹ (Hákalová, Pšenková, 2006)

Tabulka 3.2: Srovnání účetnictví FO a daňové evidence

	Účetnictví FO	Daňová evidence
Legislativní rámec	Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, Prováděcí vyhláška č. 500/2002, České účetní standardy, Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů	Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů
Interní směrnice	ANO	ANO
Účetní jednotka	ANO	NE
Povinné knihy	Deník, hlavní kniha, kniha analytických účtů, kniha podrozvahových účtů	Evidence o peněžním hospodaření, evidence majetku a závazků
Směrná účtová osnova a účtový rozvrh	ANO	NE
Daňový základ	HV = Náklady – Výnosy	ZD = Příjmy - Výdaje
Sazba daně (2012)	15 % DPFO	15 % DPFO
DHM nad 40 000 Kč	Odpisován daňově a účetně	Odpisován daňově
DNM nad 60 000 Kč	Odpisován daňově a účetně	Neodpisován
Zdaňovací období	Hospodářský rok	Kalendářní rok
Časové rozlišení nákladů a výnosů	ANO	NE ⁵²
Zaplacené zálohy za zboží a materiál	Neovlivňují výsledek hospodaření	Ovlivní základ daně (daňově uznatelné v den zaplacení)
Přijaté zálohy	Neovlivňují výsledek hospodaření	Ovlivní základ daně (daňově uznatelné v den zaplacení)
Legislativa pro oceňování majetku	Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví	Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů
Závěrka – povinná	Rozvaha, výkaz zisku a ztrát, příloha	Evidence o peněžním hospodaření, evidence majetku a závazků
Archivace	Účetní doklady 5 let (plátce daně z přidané hodnoty 10 let), účetní závěrku 10 let, doklady pro důchodové pojištění 30 let	Daňové doklady 3 roky (plátce daně z přidané hodnoty 10 let), doklady pro důchodové pojištění 30 let

Zdroj: vlastní tvorba dle údajů ze ZÚ a ZDP

Srovnání účetnictví a daňové evidence a z nich plynoucích výhod a nevýhod je poměrně zřetelně uvedeno v tabulce 3.2. Prvním faktorem je legislativní rámec. Účetnictví je

⁵² Pouze u finančního leasingu

upraveno daleko větším množstvím zákonů a legislativních pravidel. Společnou úpravu tvoří pouze zákon o dani z příjmů.

Povinné knihy jsou zde naprosto rozdílné a liší se v zásadě tím, že daňová evidence nemá přímo vymezené knihy, které poplatník musí vést, ale musí dodržet přehled o příjmech a výdajích, majetku a závazcích a jiných činnostech v různých pomocných knihách, ty nejsou vždy povinné. Daňová evidence neobsahuje směrnou účtovou osnovu a účtový rozvrh. Můžeme tvrdit, že daňová evidence je v samotném vykazování volnější a jednodušší pro individuálního podnikatele.

Daňovým základem v účetnictví je přetransformovaný hospodářský výsledek, který zjistíme odečtením nákladů od výnosů v době jejich vzniku. V daňové evidenci je základem daně rozdíl mezi příjmy a výdaji, které vznikají v okamžiku jejich zaplacení. Tento rozdíl může hrát roli například u dodavatelských faktur ke konci roku se splatností až v příštím období. V účetnictví tato faktura sníží výsledek hospodaření a celková daň bude nižší, v daňové evidenci to nebude mít na základ daně absolutně žádný vliv, a tudíž to neovlivní ani výslednou daňovou povinnost. Přesně opačný vliv budou mít zaplacené a přijaté zálohy, které účetní výsledek hospodaření neovlivní, základ daně v daňové evidenci však sníží nebo zvýší.

Sazba daně pro poplatníka daně z příjmů fyzických osob je vždy stejná jak u daňové evidence, tak u účetnictví. Sazba daně 15 % odpovídá sazbě daně z příjmu fyzických osob pro rok 2012.

Další podstatný rozdíl je v samotném principu a podstatě obou koncepcí. V účetnictví jsou striktně dodržovány, stále se vyvíjející **účetní zásady a předpoklady**.

„Všeobecné účetní zásady jsou obecně přijímanými základními pravidly koncipování účetního systému a informačních výstupů z účetnictví. Účetní zásady představují soubor určitých pravidel, které je nutno dodržovat při:

- *vedení účetnictví,*
- *sestavování účetních výkazů,*
- *předkládání účetních výkazů uživatelům.*

Účetní jednotky uplatňují při vedení účetnictví následující účetní zásady:

- *zásada věrného a poctivého zobrazení skutečnosti,*
- *zásada nepřetržitého trvání účetní jednotky,*
- *zásada periodicity zjišťování výsledků hospodaření a finanční situace účetní jednotky,*
- *zásada oceňování v historických cenách,*

- *zásada stálosti metod v účetnictví,*
- *zásada opatrnosti,*
- *zásada návaznosti účtů aktiv a pasiv,*
- *zásada vzájemného zúčtování (kompenzace),*
- *zásada přednosti obsahu před formou.* ⁵³

Při vedení daňové evidence se s těmito zásadami a předpoklady nesetkáte. Platí zde základní princip v oddělené evidenci o peněžním hospodaření (příjmy a výdaje) např. v „peněžním deníku“ od evidence majetku a závazků v pomocných knihách. Forma daňové evidence již není upravena žádným předpisem, záleží tedy na podnikateli, jakou formu evidence si sám zvolí.⁵⁴

U dlouhodobého majetku ať hmotného nebo nehmotného najdeme v účetnictví jak daňový, tak účetní odpis. Pojem účetní odpis se v daňové evidenci nevyskytuje. Jedná se o odpis, jehož výši a způsob odpisování si volí účetní jednotka sama, přičemž se snaží zachovat věrný obraz opotřebení majetku a jeho zůstatkové hodnoty. Účetní odpisy rozlišujeme na rovnoměrné a zrychlené, kde se setkáváme s metodami DDB a SYD, výkonovými odpisy, odpisy zbytkové hodnoty a s komponentním odpisováním.

Daňové odpisy jsou na rozdíl od účetních pevně ukotveny v ZDP nelze o nich prohlásit, že zachycují věrný obraz opotřebení dlouhodobého majetku. Rozlišujeme rovnoměrné a zrychlené daňové odpisy. ZDP dále rozřazuje dlouhodobý majetek do odpisových skupin s rozdílnou délkou odpisování pro jednotlivé skupiny.

Podstatnou rozdílnost tvoří dlouhodobý nehmotný majetek, který je účetnictvím odpisován účetně a daňově, ale v daňové evidenci se tento majetek neodpisuje a celá jeho pořizovací cena, bez ohledu na její výši, jde do výdajů, slouží-li tento nehmotný majetek k uskutečňování ekonomické činnosti, pak do výdajů na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů.

Časové rozlišení nákladů a výdajů nalezneme pouze v účetnictví. Zde slouží pro lepší vykazání výsledku hospodaření a pro správnost rozvahy. V daňové evidenci se při finančním leasingu využívá tzv. karta časového rozlišení, kterou si podnikatel stanoví podle podílu celkové ceny leasingu (první zvýšená splátka + leasingové splátky + zůstatková cena) a počtu měsíců trvání leasingu. Z karty časového rozlišení vyčteme, v jaké výši jsou výdaje na finanční leasing daňově uznatelné, a snižují základ daně.

⁵³ (KOLEKTIV AUTORŮ, 2011, s. 3)

⁵⁴ (Hákalová, Pšenková, 2006, s. 6)

Oceňování majetku je odlišeno samotnými legislativními předpisy. V účetnictví nalezneme legislativní rámec v § 25 ZÚ, pro daňovou evidenci se majetek oceňuje podle § 26 ZDP.

Závěrka se liší v jednotlivých výkazech, které jsou ke konci období předkládány.

Páteřním výkazem účetnictví je rozvaha. Odpovídá na otázku, co podnik vlastní, a z jakých finančních prostředků to bylo zapláceno. Jedná se o stavový výkaz aktiv a pasiv, která se na konci zdaňovacího období musí rovnat. Detailnější pohled na výsledek hospodaření, jako jedné pasivní položky vlastního kapitálu, řeší výkaz zisku a ztrát. Porovnává mezi sebou náklady a výnosy účetní jednotky a vykazuje, jak velký zisk nebo ztrátu podnikání přineslo. V příloze k účetní závěrce najdeme doplňující informace k rozvaze a k výkazu zisku a ztrát. Příloha k účetní závěrce obsahuje též informace⁵⁵ o výši splatných závazků pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, o výši splatných závazků veřejného zdravotního pojištění a o výši evidovaných daňových nedoplatků u místně příslušných finančních orgánů. Zákon o účetnictví připouští možnost rozšíření účetní závěrky o další dva samostatné výkazy, a to o přehled o peněžních tocích a přehled o změnách vlastního kapitálu.

V daňové evidenci se setkáme pouze s evidencí o peněžním hospodaření a evidencí majetku a závazků. Pro vedení se používají knihy jako peněžní deník (evidence příjmů a výdajů), kniha pohledávek a závazků a další pomocné knihy k zachycení ostatních složek majetku podnikatele.

Archivace dokladů je podobná jen účetní doklady archivujeme po dobu pět let, zatímco v daňové evidenci daňové doklady tři roky.

3.4.4 Výdaje procentem z příjmů

Dalším způsobem je uplatnit výdaje procentem z příjmů. Toto uplatnění lze provést v daňové evidenci,⁵⁶ ale také při vedení účetnictví, je zde ovšem nutnost dodržení zásady, aby výsledná částka výdajů vycházela z příjmů a ne z výnosů zjištěných z účetnictví. Tyto výdaje lze uplatnit ve výši dle tabulky 3.3:

⁵⁵ (KOLEKTIV AUTORŮ, 2011, s. 177)

⁵⁶ Poplatník vede zjednodušenou evidenci, která obsahuje evidenci příjmů a pohledávek vzniklou v souvislosti s podnikatelskou nebo jinou samostatnou výdělečnou činností. U odpisovaného hmotného majetku, je nutno vést evidenci o tomto odpisování.

Tabulka 3.3: Výdaje procentem z příjmů

Příjmy z podnikání:	Množství procentních bodů
Zemědělská výroba, lesní a vodní hospodářství	80 %
Řemeslné živnosti	80 %
Neřemeslné živnosti	60 %
Podnikání podle zvláštních předpisů	40 %
Příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti:	Množství procentních bodů
Užití nebo poskytnutí práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, autorských práv včetně práv příbuzných právu autorskému, a to včetně příjmů z vydávání, rozmnožování a rozšiřování literárních děl vlastním nákladem ⁵⁷	40 %
Výkon nezávislého povolání, které není živností ani podnikáním podle zvláštních předpisů	40 %
Znalec, tlumočník, zprostředkovatel kolektivních sportů, zprostředkovatel kolektivních a hromadných smluv podle autorského zákona a rozhodce za činnost podle zvláštních předpisů	40 %
Činnost insolvenčního správce, činnost předběžného insolvenčního správce, zástupce insolvenčního správce, odděleného insolvenčního správce a zvláštního insolvenčního správce, které nejsou živností ani podnikáním podle zvláštních právních předpisů	40 %
Pronájem majetku zařazeného v obchodním majetku	30 %

Zdroj: Vlastní tvorba dle údajů ze ZDP

Dílčí základ daně při uplatnění výdajů procentem z příjmů

U těchto poplatníků se neprokazují skutečné výdaje vynaložené na dosažení, zajištění a udržení, ale základní veličinou jsou zde příjmy, z kterých se výdaje vypočítají příslušnou procentní sazbou dle § 7 odst. 7 ZDP. Metodika výpočtu uvedena ve schématu 3.4.

⁵⁷ Mimo příjmy autorů za příspěvky do novin, časopisů, rozhlasu nebo televize ze zdrojů na území České republiky, pokud úhrn těchto příjmů od téhož plátce nepřesáhne v kalendářním měsíci 7 000 Kč.

Schéma 3.4: Stanovení dílčího základu daně při uplatnění výdajů procentem z příjmů

Příjmy
- Výdaje (příjmy x příslušná procentní sazba)
DÍLČÍ ZÁKLAD DANĚ

Zdroj: Vlastní tvorba dle údajů ze ZDP

3.4.5 Daň stanovená paušální částkou

Spadá-li poplatník do kategorie příjmů z podnikání podle § 7 odst. 1 písm. a) až c) ZDP a nemá povinnost vést účetnictví nebo se tak dobrovolně nerozhodl, může požádat správce daně o daň stanovenou paušální částkou. Podnikatel je nucen dodržet určité podmínky, aby o paušální daň mohl požádat:

- k podnikatelské činnosti nevyužívá zaměstnance nebo spolupracující osoby (výjimku tvoří spolupráce druhého z manželů),
- roční výše příjmů za bezprostředně 3 zdaňovací období není vyšší než 5 000 000 Kč,
- není účastníkem sdružení, které není právnickou osobou.

Výsledná daňová povinnost se stanoví z předpokládaných příjmů a výdajů v příslušném daňovém období.

Výhod u takto stanovené daně je hned několik. Poplatník nepodává žádné daňové přiznání, není povinen vést evidenci příjmů a výdajů a neprokazuje výdaje správci daně. Drobným podnikatelům se tímto způsobem velmi ulehčí administrativa.

3.4.6 Výpočet daňové povinnosti z dílčího základu daně z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti

Pro shrnutí výše uvedených postupů je vytvořeno schéma pro výpočet výsledné daňové povinnosti z dílčího základu daně z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti. Pro zjednodušení uvažujme poplatníka pouze s příjmy podle § 7 ZDP.

Schéma 3.5: Výpočet daňové povinnosti z dílčího základu daně z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti

Řádek v DP	Postup
ř. 37	Dílčí základ daně nebo ztráta z podnikání a z jiné samostatně výdělečné činnosti podle § 7
ř. 41a	Úhrn dílčích základů daně podle § 7 až 10 zákona po vynětí (ř. 41 – úhrn vyňatých příjmů ze zdrojů v zahraničí podle § 7 až 10 zákona nebo ř. 41)
ř. 42	Základ daně
ř. 44	Uplatnění výše ztráty – vzniklé a vyměřené za předcházející zdaňovací období maximálně do výše ř. 41a
ř. 45	Základ daně po odečtení ztráty
ř. 55	Základ daně snížený o nezdaniitelné části základu daně a položky odčitatelné od základu daně
ř. 56	Základ daně zaokrouhlený na celá sta Kč dolů
ř. 57	Daň podle § 16 zákona
ř. 70	Úhrn slev na dani podle § 35, § 35a, § 35b a § 35ba zákona
ř. 71	Daň po uplatnění slev podle § 35, § 35a, § 35b a § 35ba zákona

Zdroj: *Vlastní tvorba dle údajů z přiznání k dani z příjmů fyzických osob*

Při stanovení schématu 3.5 bylo použito přiznání k dani z příjmů fyzických osob. Je patrné, že použité přiznání napomáhá poplatníkovi s výpočtem výsledné daňové povinnosti.

3.5 Daňová optimalizace příjmů z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti

Snahou každé podnikající fyzické osoby je dosáhnout co nejnižší daňové povinnosti. K tomu lze využít řady ustanovení zákona o dani z příjmů. V této podkapitole si ukážeme některé možnosti postupů podnikající fyzické osoby při optimalizaci daňové povinnosti. Při uplatnění všech postupů je základním předpokladem dodržování legislativních předpisů, vztahujících se k danému zdaňovacímu období.

Prvním, a dle mého názoru nejdůležitějším, způsobem optimalizace příjmů dle § 7 ZDP je samotný způsob stanovení dílčího základu daně z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti. Jednotlivé metody a postupy byly vysvětleny v podkapitole 3.4.

Dále je velmi důležité uplatnění všech odčitatelných položek od základu daně a využití slev na dani z příjmů fyzických osob (popsaných v podkapitole 2.4).

V této podkapitole si rozebereme problematiku uplatnění paušálních výdajů na dopravu, využití spolupracujících osob a dále se zaměříme na možnosti řešení odpisů ve vztahu k dani z příjmu fyzických osob.

3.5.1 Paušální výdaje na dopravu

Paušální výdaje na dopravu jsou od roku 2009 častým způsobem daňové optimalizace, neboť se váží k silničním motorovým vozidlům. Může se jednat o kterékoli motorové vozidlo. Základním předpokladem, který je nutno rozlišit, je, zda silniční motorové vozidlo bylo vloženo do obchodního majetku,⁵⁸ nebo je v nájmu podnikatele.

Motorové vozidlo zahrnuto do obchodního majetku

Podle znění § 24 odst. 2 písm. zt) ZDP může poplatník uplatnit paušální výdaje na dopravu silničním motorovým vozidlem, v situaci kdy nebyl uplatněn výdaj na dopravu silničním motorovým vozidlem ve výši náhrady výdajů za spotřebované pohodné hmoty, a to:

- **ve výši 5 000 Kč** za každý celý kalendářní měsíc zdaňovacího období, ve kterém poplatník využil motorové vozidlo pouze na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů (dle § 7 ZDP) a nepřenechal toto silniční vozidlo jiné osobě,
- **ve výši 4 000 Kč** za každý celý kalendářní měsíc zdaňovacího období, pokud poplatník využil motorové vozidlo jen z části k dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů.

U kráceného paušálního výdaje na dopravu ve výši 4 000 Kč je třeba dodržet také pravidlo, že všechny ostatní náklady lze daňově uplatnit pouze v 80 % (20 % se stává daňově neúčinných). Jedná se zejména o odpisy automobilu, výdaje na parkování, daň silniční, opravy automobilu a jiné.

Využití paušálních výdajů na dopravu nachází své opodstatnění hlavně u poplatníků s nízkými skutečnými výdaji na pohonné hmoty, které by DZD dle § 7 nesnížily o měsíční částku paušálních výdajů. Důležitou podmínkou pro uplatnění paušálních výdajů je, že jejich uplatnění lze použít maximálně na tři motorová vozidla za zdaňovací období.

Stejná pravidla platí pro silniční motorová vozidla v nájmu podnikatele vložené do obchodního majetku.

⁵⁸ Majetek, který slouží nebo je určen k podnikání fyzické osoby.

Motorové vozidlo nezahrnuté do obchodního majetku

Existence nároku na paušální výdaje na dopravu vzniká také u vozidla nezahrnutého do obchodního majetku. Druhou možností, v určitých případech daňově výhodnější, je požití sazby základní náhrady za amortizaci a náhrady za pohonné hmoty.

Rovnice 3.1: Použití sazby základní náhrady za amortizaci a náhrady za pohonné hmoty v Kč

(3.1)

$$\text{náhrada na 1 km} = \text{průměrná spotřeba} \cdot \frac{CPH}{100} + \text{základní sazba}$$

Zdroj: Vlastní úprava dle ZDP

Základní sazba náhrady za amortizaci a náhrady za pohonné hmoty se stanoví na 1 km (dle rovnice 3.1) pomocí průměrné spotřeby získané z technického průkazu vozidla, ceny pohonné hmoty a základní sazby, která odpovídá sazbě za amortizaci.⁵⁹ Náhrada stanovená na 1 km je velmi výhodná především u poplatníků s vyšším počtem najetých kilometrů v rámci své ekonomické činnosti.

3.5.2 Realizace spolupráce osob

Příjmy dle § 7 ZDP⁶⁰ a výdaje na jejich dosažení, zajištění a udržení lze rozdělit na spolupracující osobu. Protože zákoník práce neumožňuje zaměstnávání manžela druhým manželem, existuje po zrušení společného zdanění manželů institut spolupráce osob.

Za spolupracující osoby považujeme:

- spolupracující manželku (manžela), přitom zákon o dani z příjmů nevyžaduje, aby manželka (manžel) žila v domácnosti s poplatníkem,
- ostatní osoby žijící v domácnosti s poplatníkem (nemusí se jednat o osoby v příbuzenském vztahu).

Naopak za spolupracující osobu nesmí být využito:

- dítě až do ukončení povinné školní docházky,
- dítě, na které je uplatněno daňové zvýhodnění na dítě,
- manžela (manželky), je-li na něj ve zdaňovacím období uplatněna sleva na manžela (manželku).

⁵⁹ Pro rok 2012 je základní sazba 3,70 Kč.

⁶⁰ Kromě podílů na základu daně veřejné obchodní společnosti a komplementáře na komanditní společnosti.

Využití institutu spolupráce osob je výhodné pokud spolupracující osoba nemá žádné nebo nízké zdanitelné příjmy a nemůže uplatnit slevy na dani v plné výši. Další výhodná situace nastane, když se podnikatel ocitne ve ztrátě a převede část této ztráty na spolupracující osobu. V opačném případě, kdy se spolupracující osoba nachází ve ztrátě, se bude podnikatel snažit na tuto osobu převést co nejvyšší možnou částku svých příjmů a výdajů.

V případě „rozdělování příjmů a výdajů dosažených při podnikání nebo jiné samostatně výdělečné činnosti provozované pouze za spolupráce druhého z manželů, je možno rozdělit na spolupracujícího manžela maximálně 50 % dosažených příjmů a výdajů. Přitom částka připadající na spolupracujícího manžela (manželku), o kterou příjmy přesahují výdaje, smí činit nejvýše 540 000 Kč při spolupráci po celé zdaňovací období, resp. 45 000 Kč za každý i započatý měsíc spolupráce.“⁶¹

V případě „rozdělení příjmů a výdajů dosažených při podnikání nebo jiné samostatně výdělečné činnosti provozované za spolupráce ostatních osob žijících v domácnosti s poplatníkem, anebo za spolupráce manžela (manželky) a ostatních osob žijících v domácnosti s poplatníkem, může činit jejich podíl na společných příjmech a výdajích úhrn 30 %. Přitom částka připadající v úhrnu na spolupracující osoby, o kterou příjmy přesahují výdaje, smí činit nejvýše 180 000 Kč při spolupráci po celé zdaňovací období, nebo 15 000 Kč za každý i započatý měsíc spolupráce.“⁶²

3.5.3 Řešení odpisů ve vztahu k dani z příjmů

Při určení jednotlivých výdajů na dosažení, zajištění a udržení příjmů z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti (podkapitola 3.3) jsme se setkali s tím, že nákup dlouhodobého hmotného,⁶³ respektive výdaj na tento nákup, nevstupuje do dílčího základu daně dle § 7 ZDP. Výdaj na pořízení dlouhodobého majetku se však stávají uznatelným v podobě odpisů, které se do dílčího základu daně dle § 7 ZDP dostávají postupně po několik zdaňovacích období dle odpisové skupiny u hmotného majetku a podle příslušného počtu měsíců u nehmotného majetku.

V následujících odstavcích je popsáno a vysvětleno přerušení odpisování hmotného majetku ve vztahu k dani z příjmů.

⁶¹ (ZDP)

⁶² (ZDP)

⁶³ Pořizovací cena nad 40 000 Kč. Při vedení účetnictví se jedná také o dlouhodobý nehmotný majetek nad 60 000 Kč.

Při rovnoměrném i zrychleném odpisování hmotného majetku může poplatník⁶⁴ daňové odpisování přerušit a rozhodnout se daňové odpisy v příslušném zdaňovacím období nevyužít. Při dalším odpisování bude pokračovat způsobem, jako by odpisování nebylo přerušeno a o dobu přerušení se prodlouží celková doba odpisování hmotného majetku. Při přerušení není prováděno odpisování ani v evidenční kartě, přičemž má-li poplatník více položek hmotného majetku, může se rozhodnout pro přerušení odpisování např. pouze u jednoho hmotného majetku.

Možnost přerušení daňových odpisů nemůže využít poplatník, který uplatňuje své výdaje procentem z příjmů. Do těchto výdajů je celková výše odpisu již započítána.

U rovnoměrného způsobu odpisování, které si poplatník volí dobrovolně a stejně jako zrychlené odpisování ho nemůže v dalším průběhu odpisování měnit, vzniká dále možnost, uplatnění odpisu v libovolné výši, maximálně do výše stanovené pro rovnoměrné odpisování zákonem o dani z příjmů.

⁶⁴ (ZDP, § 26 odst. 8)

4 Daňová optimalizace příjmů podnikající fyzické osoby

Minimalizace daňové povinnosti je logickým ekonomickým chováním daňového subjektu. Kapitola je věnována optimalizaci daňové povinnosti podnikající fyzické osoby pomocí způsobů uvedených v teoretické části.

Závěr kapitoly se věnuje návrhu vlastní daňové reformy a její aplikace na konkrétních příkladech.

4.1 Daňová optimalizace z pohledu daňové evidence a účetnictví

Podnikatel pan Lipina (fyzická osoba, živnostenský list, neplátce DPH), zahájil podnikání v lednu 2012. Podnikatelskou činností je podle přílohy č. 4 k zákonu č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, volná živnost vydavatelské činnosti, polygrafická výroba, knihařské a kopírovací práce. Svou živnost provozuje v pronajaté kanceláři, kde má jednoho zaměstnance pouze na dohodu o provedení práce. Pro své podnikání koupil 12.01.2012 osobní automobil, který je po celý rok využíván k podnikání (zdvihový objem motoru 1 420 cm³, datum první registrace 3/2009). V průběhu roku nastaly u podnikatele operace uvedené v Příloze č. 1.

Výpočet silniční daně

Zdvihový objem motoru je 1 420 cm³ a základní roční sazba dle § 6 odst. 1 zákona č. 16/1993 Sb., o dani silniční, je 2 400 Kč. Vozidlo bylo registrováno 3/2009, a proto lze sazbu snížit podle § 6 odst. 6 zákona č. 16/1993 Sb., o dani silniční, o 48 % a o 40 %.

Tabulka 4.1: Výpočet silniční daně

Období	Možnost snížení	Nová roční sazba	Měsíčně
3/2009–2/2012	Snížení o 48 %	1 248 Kč	104 Kč
3/2012–2/2015	Snížení o 40 %	1 440 Kč	120 Kč
3/2015–2/2018	Snížení o 25 %	1 800 Kč	150 Kč

Zdroj: Vlastní výpočty dle zákona o dani silniční.

Zálohy dle tabulky 4.1:

1Q (leden, únor, březen)

$$(2 \times 104 + 1 \times 120) = 328 \text{ Kč}$$

2Q (duben, květen, červen)

$$3 \times 120 = 360 \text{ Kč}$$

3Q (červenec, srpen, září)

$$3 \times 120 = 360 \text{ Kč}$$

4Q (říjen, listopad)

$$2 \times 120 = 240 \text{ Kč}$$

Srovnání paušálních výdajů na dopravu a výdajů na pohonné hmoty

Skutečné výdaje na nákup pohonných hmot činily (v roce 2012) **24 846 Kč**. Paušální výdaje na dopravu jsou uvedeny v tabulce 4.2.

Tabulka 4.2: Paušální výdaje na dopravu v jednotlivých měsících

Měsíc	Paušální výdaj na dopravu
Leden	3 065 Kč
Únor-prosinec	5 000 Kč

Zdroj: Vlastní výpočet dle ZDP

(4.1)

$$leden = \frac{19}{31} \cdot 5\,000 = 3\,065 \text{ Kč}$$

Výpočet lednového paušálu je nastíněn v rovnici (4.1). Nelze použít plnou výši 5 000 Kč, neboť bylo auto pořízeno 12.01.2012.

Celková výše paušálních výdajů na dopravu bude činit **58 065 Kč**

Po výpočtech je jasné, že výhodnější bude uplatnit paušální výdaje na dopravu ve výši 58 065 Kč. Dále je nutné částku 24 846 Kč, odpovídající skutečným výdajům na pohonné hmoty, považovat pro toto daňové období za daňově neúčinnou.

Odpisy

Lze využít odpis automobilu, jehož pořizovací cena je 219 000 Kč, a kopírky s cenou pořízení 70 543 Kč. Účetní odpis se rovná daňovému dle tabulky 4.3.

Tabulka 4.3: Odpisy v roce 2012 v Kč

	Rovnoměrný odpis	Zrychlený odpis
Osobní automobil	24 090	43 800
Kopírka	14 109	23 515

Zdroj: Vlastní výpočet dle ZDP

Pan Lipina je začínající podnikatel, proto je podstatné vypočítat daň z pohledu účetnictví a z pohledu daňové evidence a najít optimální řešení.

4.1.1 Daňová evidence

Řešení při vedení daňové evidence:

Tabulka 4.4: Zjednodušený peněžní deník za rok 2012 v Kč

Příjmy daňové		Příjmy nedaňové	Výdaje daňové	Výdaje nedaňové
85 000		450 000	60 000	219 000
78 500			14 756	70 543
25 620			4 940	3 000
14 325			4 250	20 196
38 750			750	18 667
54 746			328	
60 110			360	
			360	
			240	
			4 250	
			750	
			4 250	
			750	
			8 490	
			14 650	
			24 846	
			4 200	
Celkem	357 051	450 000	148 170	331 406

Zdroj: Vlastní tvorba dle Přílohy č. 1

Dílčí základ daně z příjmů dle §7 ZDP při vedení daňové evidence je zjištěn rozdílem daňově uznatelných výdajů od daňově uznatelných příjmů dle tabulky 4.4.

Schéma 4.1: Výpočet daňové povinnosti při vedení daňové evidence v Kč

Σ Příjmů dle § 7 ZDP	357 051
- Σ Výdajů na dosažení, zajištění a udržení	- 148 170
= dílčí základ daně § 7	208 881
- Uzávěrková úprava výdajů daňových	- 67 315
	- 58 065
+ Uzávěrková úprava výdajů daňových	+ 24 846
+/- Uzávěrková úprava příjmů daňových	- 0
= základ daně § 7 (nezaokrouhlený)	108 347
Základ daně po zaokrouhlení	108 300
Daň 15 %	16 245
- Sleva na poplatníka § 35 ba	- 24 840
Výsledná daňová povinnost	0

Zdroj: Vlastní výpočty dle ZDP

Ve schématu 4.1 jsou při použití uzávěrkových úprav daňových výdajů uplatněny zrychlené odpisy a paušální výdaj na dopravu, které základ daně snižují. Přičíst poté musíme hodnotu nakoupených pohonných hmot, neboť jsme využili paušální výdaje na dopravu.

Na první pohled se může zdát, že jsme našli optimální řešení, protože výsledná daň je nulová. Podíváme-li se na problematiku hlouběji, zjistíme, že této nulové daňové povinnosti lze dosáhnout i bez plného využití daňových odpisů a jejich použití můžeme uplatnit v jiných letech.

Pro skutečnou optimalizaci je třeba určit ideální výši základu daně pro konkrétního podnikatele. Podnikatel uplatňuje dle § 35 ba ZDP základní slevu na poplatníka, která pro rok 2012 činí 24 840 Kč. Logicky vyplývá, že nejzazší výše daňové povinnosti bez slev se jí musí rovnat. Výpočet optimálního základu daně je následující:

(4.2)

$$\text{optimální základ daně} = \frac{100}{15} \cdot 24\,840 = 165\,600 \text{ Kč}$$

K optimálnímu základu daně dle rovnice (4.2). Je možno přičíst 99 Kč, které po zaokrouhlení zmizí. Ideální stav tedy nastane, bude-li základ daně **165 699 Kč** a výsledná daňová povinnost bude nulová.

Schéma 4.2: Optimální stanovení dílčího základu daně při použití daňové evidence v Kč

Σ Příjmů dle § 7 ZDP	357 051
- Σ Výdajů na dosažení, zajištění a udržení	- 148 170
= Dílčí základ daně § 7 ZDP	208 881
- Optimální výše základu daně	- 165 699
Zbytkový dílčí základ daně	43 182
- Uzávěrková úprava výdajů daňových (výdaj na pohonné hmoty – paušální výdaj na dopravu)	- 33 219
Zbytkový dílčí základ daně	9 963
- Uzávěrková úprava výdajů daňových (rovnoměrné odpisy)	- 9 963
+/- Uzávěrková úprava příjmů daňových	- 0
= Dílčí základ daně § 7	165 699
Základ daně po zaokrouhlení	165 600
Daň 15 %	24 840
- Sleva na poplatníka § 35 ba	- 24 840
Výsledná daňová povinnost	0

Zdroj: Vlastní výpočty dle ZDP

Při použitím výpočtu (schéma 4.2) odečteme od dílčího základu daně dle § 7 ZDP hodnotu optimálního základu daně a zbytkový dílčí základ daně musíme pomocí uzávěrkových úprav dorovnat do nuly. Dorovnání je provedeno za použití paušálních výdajů na dopravu a uplatnění rovnoměrného odpisu kopírky ve výši 9 963 Kč. Vycházíme z možnosti, že rovnoměrný odpis můžeme uplatnit v libovolné výši, maximálně však do hodnoty stanovené zákonem o dani z příjmů. Daňová povinnost je opět nulová, ale při uzávěrkové úpravě výdajů daňových bylo využito daleko méně daňové účinnosti odpisů. Odpis automobilu, který v roce 2012 nevyužijeme, můžeme použít v následujících zdaňovacích obdobích. U kopírky nám do dalších let přechází hodnota 4 146 Kč (14 109 Kč - 9 963 Kč). V obou případech dochází k prodloužení doby odpisování a lepší daňové optimalizaci v dalších zdaňovacích obdobích.

4.1.2 Účetnictví

Řešení při vedení účetnictví:

Tabulka 4.5: Náklady a výnosy podnikatele v Kč

Náklady	Výnosy
60 000	85 000
14 756	25 620
3 000	78 500
4 940	54 650
4 250	101 450
750	14 325
8 490	38 750
328	54 746
4 250	60 110
750	
14 650	
360	
360	
4 250	
750	
240	
20 196	
18 667	
43 800	
23 515	
24 846	
4 200	
257 348	513 151

Zdroj: Vlastní tvorba dle Přílohy č. 1

V účetnictví získáváme výsledek hospodaření, který transformujeme na dílčí základ daně. Výsledek hospodaření v účetnictví podnikatele zjistíme odečtením nákladů od výnosů. Při transformaci na základ daně buď odčítáme odčitatelné položky, nebo připočteme připočitatelné položky.

Schéma 4.3: Výpočet daně při vedení účetnictví v Kč

Výnosy	513 151
- náklady	257 348
ÚČETNÍ VÝSLEDEK HOSPODAŘENÍ před zdaněním	255 803
- výnosy, které nejsou součástí základu daně (§5 a §23 ZDP)	0
+ náklady, které nelze uznat k dosažení, zajištění a udržení (§25)	+ 20 196 + 18 667 - 33 219
DÍLČÍ ZÁKLAD DANĚ (nezaokrouhlený)	261 447
Dílčí základ daně (zaokrouhlený)	261 400
Daň 15 %	39 210
- Sleva na poplatníka § 35 ba	- 24 840
Výsledná daňová povinnost	14 370

***Zdroj:** Vlastní tvorba dle ZDP a údajů z Přílohy č. 1*

Po přičtení připočitatelných položek dle § 7 ZDP jsme se u konkrétního podnikatele dostali na dílčí základ daně, a to 261 447 Kč (dle schématu 4.3). Výsledná daňová povinnost po uplatnění slevy na poplatníka je 14 370 Kč.

Dosáhli jsme výsledku, kdy v účetnictví vzniká daňová povinnost na rozdíl od daňové evidence, kdy poplatník daň neplatí a navíc si prodlouží dobu odpisování. Tento rozdíl je způsoben rozdílným započtením nákladů a výdajů do dílčího základu daně z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti.

Lze tedy tvrdit, že pokud by měl poplatník možnost volby, ekonomičtějším způsobem, by byla při uplatnění skutečných výdajů výhodnější daňová evidence.

4.1.3 Výdaje procentem z příjmů

V obou případech (při vedení daňové evidence a účetnictví) se poplatník může rozhodnout uplatnit výdaje procentem z příjmů namísto skutečných výdajů. Výpočet výsledné daňové povinnosti se stává jednodušší, neboť nemusíme rozlišovat, které z nákladů (výdajů) poplatníka měly v průběhu roku dle ZDP vliv na výsledný dílčí základ daně.

Poplatník pan Lipina provozuje neřemeslnou živnost, může teda uplatnit výdaje ve výši 60% z příjmů podle ZDP. Je potřeba striktně dodržovat zásadu, že výdaje jsou vypočteny z příjmů poplatníka ve zdaňovacím období, a to i v případě vedení účetnictví. Výnosy

poplatníka transformovány na příjmy budou totožné s příjmy z daňové evidence, proto je výpočet shodný.

Schéma 4.4: Výpočet daňové povinnosti při uplatnění výdajů procentem z příjmů v Kč

Σ Příjmů dle § 7 ZDP	357 051
- Σ Výdajů na dosažení, zajištění a udržení	- 214 231 (60 % příjmů)
= Dílčí základ daně § 7	208 881
= Dílčí základ daně § 7	142 820
Základ daně po zaokrouhlení	142 800
Daň 15 %	21 420
- Sleva na poplatníka § 35 ba	- 24 840
Výsledná daňová povinnost	0

Zdroj: Vlastní tvorba dle ZDP a údajů z Přílohy č. 1

Uplatnění výdajů procentem z příjmu dle schématu 4.4 přineslo poplatníkovi nulovou daňovou povinnost, a to dokonce při vedení účetnictví. Výhodou je i nižší administrativní zátěž a určitá motivace poplatníka, neboť jeho náklady se budou přímo úměrně zvyšovat velikosti příjmů. Nicméně z hlediska daňové optimalizace je stále neekonomičtější varianta vedení daňové evidence s výdaji na dosažení, zajištění a udržení příjmů ve skutečné výši, protože prodlužuje dobu odpisování.

U výše zmíněného poplatníka, uplatňujícího výdaje procentem z příjmu a základní slevu na dani na poplatníka, je rozhodnou hodnotou příjmů, při kterých nebude mít daňovou povinnost, částka 414 247,5 Kč. Toto tvrzení můžeme dokázat dvěma jednoduchými schématy 4.5 a 4.6.

Schéma 4.5: Výpočet nulové daňové povinnosti z maximální hodnoty příjmů u zvoleného poplatníka v Kč

Příjmy	414 247,5
Výdaje	248 548,5 (60 % příjmů)
DZD dle § 7 ZDP (nezaokrouhlený)	165 699
DZD dle § 7 ZDP (zaokrouhlený)	165 600
Daň 15 %	24 840
Sleva na poplatníka	24 840
Výsledná daňová povinnost	0

Zdroj: Vlastní výpočty dle ZDP

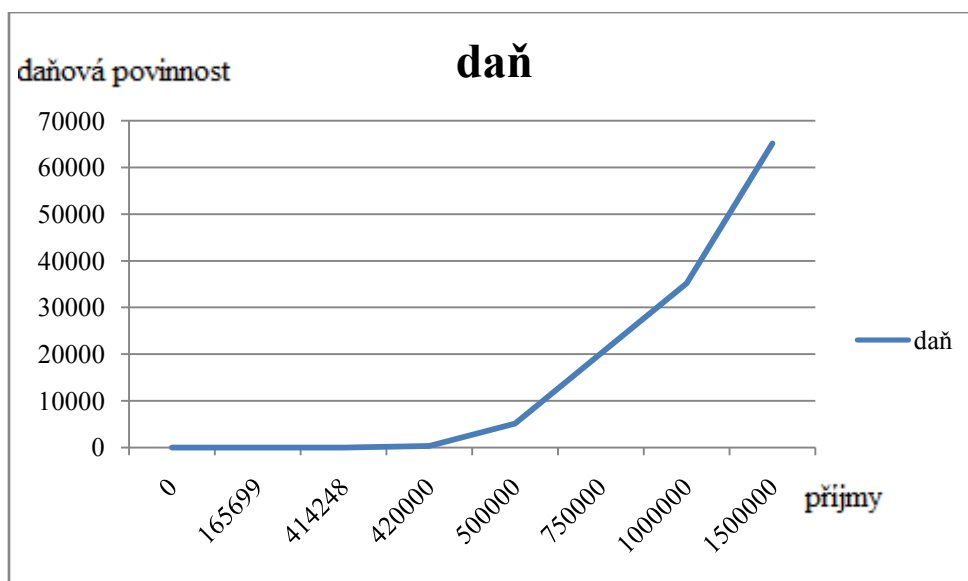
Schéma 4.6: Výpočet nulové daňové povinnosti z maximální hodnoty příjmů u zvoleného poplatníka v Kč

Příjmy	420 000
Výdaje	252 000 (60 % příjmů)
DZD dle § 7 (nezaokrouhlený)	168 000
DZD dle § 7 (zaokrouhlený)	168 000
Daň 15 %	25 200
Sleva na poplatníka	24 840
Výsledná daňová povinnost	360

Zdroj: Vlastní výpočty dle ZDP

Vývoj výše daňové povinnosti při uplatnění 60 % výdajů z příjmů a základní slevě na poplatníka, je znázorněn v grafu 4.1.

Graf 4.1 Vývoj daně z příjmů fyzických osob při uplatnění výdajů procentem z příjmů ve výši 60 % a základní slevy na poplatníka v Kč

Zdroj: Vlastní tvorba dle Přílohy č. 2

Graf 4.1 vychází z tabulky obsažené v Příloze č. 2. Na ose x se nachází příjmy poplatníka na ose y daňová povinnost poplatníka.

Čím vyššího příjmu tento poplatník dosahuje nad hranici 414 247,5 Kč tím větší je podíl daně na 1 korunu celkových příjmů viz Příloha č.2.

4.1.4 Shrnutí problematiky

Při stanovených výpočtech bychom poplatníkovi doporučili, pokud by měl možnost, vedení daňové evidence a uplatnění skutečných výdajů na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů. Výhodou není pouze nulová daňová povinnost daně z příjmů fyzických osob, ale také prodloužení doby odpisování, způsobené nevyužitím odpisu v maximální výši pro rok 2012. Zjednodušená evidence a účetnictví uplatňující výdaje procentem z příjmů je výhodnější u poplatníka s vysokým rozdílem mezi příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti a s nimi spojených výdajů.

Vedení účetnictví přineslo daňovou povinnost a v konečném důsledku zde budou i nejvyšší odvody na sociální a zdravotní pojistné z důvodu nejvyššího vyměřovacího základu.

4.2 Návrh vlastní daňové reformy pro optimalizaci daňové povinnosti z příjmů z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti

Na úvod této podkapitoly je třeba zdůraznit, že výše uvedený návrh daňové reformy je pouze smyšlený a nevychází z žádného, v současnosti platného zákona nebo jiného legislativního předpisu.

Aby mohla být daňová reforma přijatelná, nesmí být ve svém konečném důsledku rapidně sníženy příjmy do veřejného rozpočtu. Je proto nezbytné nalezení přijatelného řešení pro podnikající fyzické osoby a potřeby vlády.

Návrh reformy se zaměřuje na změnu určitých pravidel ve způsobu stanovení daňových odpisů hmotného majetku zařazeného do první a druhé odpisové skupiny a změnu jejich uplatnění při přerušení odpisování.

Současná ustanovení ZDP pro daňové odpisy hmotného majetku jasně stanoví dle § 30 odst. 2, že způsob odpisování nesmí být poplatníkem změněn po celou dobu jeho odpisování.

Tento legislativní zákaz změny způsobu odpisování je mnou chápán jako nepřípustný ve vztahu k daňové optimalizaci. Navrhovaným řešením je možnost změny způsobu odpisování u hmotného majetku zařazeného do první a druhé odpisové skupiny v kterémkoli roce odpisování. Součástí návrhu jsou nově vytvořené tabulky pro rovnoměrné a zrychlené odpisování.

U poplatníků, kteří využili v jednom roce daňového odpisování rovnoměrný odpis, by při změně v následujícím roce na odpis zrychlený docházelo k tzv. „**zrychlení odpisování**“, v opačném případě, při přechodu ze zrychleného na rovnoměrný, k tzv. „**zpomalení**“.

odpisování“. Při stanovení nových tabulek pro zrychlení a zpomalení odpisování nedochází k prodloužení doby odpisování (pokud se nejedná o zvýšenou zůstatkovou cenu) a majetek zařazený v první odpisové skupině je standardně odepsán během tří let. Majetek v druhé odpisové skupině je daňově odepsán během pěti let.

4.2.1 Zrychlení odpisování

Ke zrychlení odpisování dochází, jestliže poplatník v předchozím roce odpisování použil odpis rovnoměrný a v následujícím roce odpisování chce způsob odpisování změnit na zrychlený.

Při zrychlení odpisování hmotného majetku jsou odpisovým skupinám přiřazeny tyto koeficienty pro nově zvolené zrychlené odpisování.

4.6 Tabulka: Koeficient pro zrychlené odpisování při využití zrychlení odpisování

Odpisová skupina	V prvním roce nového způsobu odpisování	V dalších letech odpisování, pokud nedojde ke změně způsobu odpisování	Pro zvýšenou zůstatkovou cenu
1	3-n	4-n	3-n
2	5-n	6-n	5-n

n...počet let, po které byl majetek již odepsán

Zdroj: *Vlastní tvorba*

Při zrychlení odpisování jsou odpisy hmotného majetku stanoveny v prvním roce po změně způsobu odpisování jako podíl zůstatkové ceny a přiřazeného koeficientu pro zrychlené odpisování při využití zrychlení odpisování dle tabulky 4.6.

Pokud v následujících zdaňovacích obdobích opět nedošlo ke změně způsobu odpisování, jako podíl dvojnásobku jeho zůstatkové ceny a rozdílu mezi přiřazeným koeficientem pro zrychlené odpisování při využití zrychlení odpisování a počtem let, během kterých byl již majetek odepsán.

Při zrychlení odpisování majetku zvýšeného o technické zhodnocení se jsou odpisy stanoveny v roce zvýšení zůstatkové ceny jako podíl dvojnásobku zvýšené zůstatkové ceny majetku a přiřazeného koeficientu pro zrychlené odpisování platným pro zvýšenou zůstatkovou cenu při využití zrychlení odpisování.

Pokud v následujících zdaňovacích obdobích nedošlo opět ke změně způsobu odpisování, jako podíl dvojnásobku jeho zůstatkové ceny a rozdílu mezi přiřazeným

koeficientem pro zrychlené odpisování při využití zrychlení odpisování a počtem let, po které byl již majetek odepsán.

4.2.2 Zpomalení odpisování

Zpomalení odpisování nastane v případě, že poplatník využil v předchozím roce odpis zrychlený, a pro stávající daňové období se rozhodne pro odpis rovnoměrný.

U zpomalení odpisování se při změně na rovnoměrné odpisování hmotného majetku použijí maximální roční odpisové sazby přiřazené jednotlivým odpisovým skupinám dle tabulek 4.7, 4.8, 4.9, 4.10.

4.7 Tabulka: Maximální roční odpisové sazby pro druhý rok odpisování majetku při uplatnění zpomalení odpisování

Odpisová skupina	V prvním roce nového způsobu odpisování	V dalších letech odpisování, pokud nedojde ke změně způsobu odpisování	Pro zvýšenou zůstatkovou cenu
1	50	50	40
2	25	25	22,25

Zdroj: Vlastní tvorba

4.8 Tabulka: Maximální roční odpisové sazby pro třetí rok odpisování majetku při uplatnění zpomalení odpisování

Odpisová skupina	V prvním roce nového způsobu odpisování	V dalších letech odpisování, pokud nedojde ke změně způsobu odpisování	Pro zvýšenou zůstatkovou cenu
1	100	100	50
2	33,3	33,3	30

Zdroj: Vlastní tvorba

4.9 Tabulka: Maximální roční odpisové sazby pro čtvrtý rok odpisování majetku při uplatnění zpomalení odpisování

Odpisová skupina	V prvním roce nového způsobu odpisování	V dalších letech odpisování, pokud nedojde ke změně způsobu odpisování	Pro zvýšenou zůstatkovou cenu
2	50	50	40

Zdroj: Vlastní tvorba

4.10 Tabulka: Maximální roční odpisové sazby pro pátý rok odpisování majetku při uplatnění zpomalení odpisování

Odpisová skupina	V prvním roce nového způsobu odpisování	V dalších letech odpisování, pokud nedojde ke změně způsobu odpisování	Pro zvýšenou zůstatkovou cenu
2	100	100	50

Zdroj: Vlastní tvorba

Při zpomalení odpisování jsou odpisy hmotného majetku stanoveny za dané zdaňovací období ve výši jedné setiny součinu jeho zůstatkové ceny a přiřazené roční odpisové sazby pro zpomalení odpisování.

Při zpomalení odpisování ze zvýšené zůstatkové ceny hmotného majetku jsou odpisy tohoto majetku stanoveny za dané zdaňovací období ve výši jedné setiny součinu jeho zvýšené zůstatkové ceny a přiřazené roční odpisové sazby platné pro zvýšenou zůstatkovou cenu při zpomalení odpisování.

Kromě zmíněného zrychlení a zpomalení odpisování je navrhována druhá daňová reforma, která souvisí s přerušením odpisování hmotného majetku.

Zákon o dani z příjmů dovoluje přerušit rovnoměrné nebo zrychlené odpisování v příslušném zdaňovacím období. Dochází k prodloužení doby odpisování, neboť nevyužitý odpis přechází do dalších let, ale nelze využít současně s odpisem vztahujícím se k soudobému daňovému období. Mým návrhem je uplatnění nevyužitého daňového odpisu současně s daňovým odpisem platným v příslušném zdaňovacím období. Pro lepší demonstraci uvedu příklad. Poplatník si v roce 2012 pořídil automobil za 200 000 Kč, u kterého hodlá využít zrychlený odpis. Tento odpis se bude rovnat 40 000 Kč. Jeho dílčí základ daně dle § 7 DZD, a ani celkový základ daně pro výpočet daně z příjmů nedosáhl výše pro plné uplatnění slev, a podnikatel se rozhodl daňový odpis v roce 2012 nevyužít. Podle platné legislativy se podnikateli prodlouží doba odpisování o jeden rok a v roce 2013 si může uplatnit odpis 40 000 Kč (pokud se nerozhodne pro rovnoměrný). Mým řešením je uplatnit v roce 2013 platný daňový odpis pro rok 2013, který bude ve výši 64 000 Kč, spolu s nevyužitým daňovým odpisem z roku 2012. Dohromady to bude činit 104 000 Kč.

U tohoto řešení nedochází k prodloužení doby odpisování a mým tvrzením je, že by se jednalo o velmi důležitý optimalizační prvek daně z příjmů fyzických osob, ale také odvodů na sociální a zdravotní pojistné.

4.3 Aplikace vlastní daňové reformy pro optimalizaci daňové povinnosti z příjmů z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti

Aplikace zahrnuje použití obou navrhovaných metod, jak změny způsobu odpisování v průběhu jednotlivých zdaňovacích období, tak přenesení nevyužitých daňových odpisů do následujících daňových období.

Daňová reforma je aplikována na podnikatele pana Lipinu (podkapitola 4.1), který vede daňovou evidenci. Tento poplatník využil v roce 2012 rovnoměrný odpis kopírky ve výši 9 963 Kč a zbývající hodnota, kterou mohl využít 4 146 Kč, přechází do příštích zdaňovacích období stejně jako celý odpis automobilu. Dle platné legislativy může v roce 2013 uplatnit na daňových odpisech částku 28 218 Kč za kopírku a 40 800 Kč nebo 23 515 Kč za osobní automobil při zrychleném nebo rovnoměrném odpisování (viz. tabulka 4.3). Maximální částka daňového odpisu pro rok 2013 činí **69 018 Kč**.

Použijeme-li oba navrhované způsoby daňové reformy, bude maximální daňový odpis kopírky v roce 2013 stanoven takto:

(4.3)

$$\text{daňový odpis kopírky v 2.roce (2013)} = \frac{70\,543 \cdot 40}{100} = 28\,218 \text{ Kč}$$

(4.4)

$$\text{daňový odpis kopírky v 2.roce při zrychlení odpisování} = \frac{(70\,543 - 9\,963)}{3 - 1} = 30\,290 \text{ Kč}$$

Daňový odpis kopírky se stanoví podle postupu při pokračování rovnoměrného odpisování (rovnice 4.3) nebo podle zrychlení odpisování v 2. roce (rovnice 4.4). Výhodnější je druhá varianta. Pro příslušný rok 2013 můžeme ještě přičíst, dle druhé daňové reformy, odpis 4 146 Kč. Celkový maximální daňový odpis kopírky v roce 2013 bude **34 436 Kč**.

Daňová reforma pro automobil:

(4.5)

$$\text{rovnoměrný odpis v roce 2012} = \frac{219\,000 \cdot 11}{100} = 24\,090 \text{ Kč}$$

(4.6)

$$\text{zrychlený odpis v roce 2012} = \frac{219\,000}{5} = 43\,800 \text{ Kč}$$

Tyto částky, dle volby poplatníka, můžou přejít do součtu daňových odpisů v roce 2013.

V roce 2013 můžou nastat 4 varianty pro celkové uplatnění hodnoty daňového odpisu.

(4.7)

$$\text{pokračování ve zrychleném odpisování} = \frac{2 \cdot (219\,000 - 43\,800)}{6 - 1} = 70\,080 \text{ Kč}$$

(4.8)

$$\text{pokračování v rovnoměrném odpisování} = \frac{219\,000 \cdot 22,25}{100} = 48\,727,5 \text{ Kč}$$

(4.9)

$$\text{zrychlení odpisování} = \frac{(219\,000 - 24\,090)}{5 - 1} = 48\,727,5 \text{ Kč}$$

(4.10)

$$\text{zpomalení odpisování} = \frac{(219\,000 - 43\,800) \cdot 25}{100} = 43\,800 \text{ Kč}$$

Všechna možná řešení vypočtená dle rovnic (4.7), (4.8), (4.9) a (4.10) jsou uvedena v tabulce 4.11.

Tabulka: 4.11 Možné varianty při použití vlastní daňové reformy v Kč

Varianta 1	2012 (rovnoměrný)	2013 (rovnoměrný)	Součet
	24 090	48 728	72 818
Varianta 2	2012 (rovnoměrný)	2013 (zrychlení)	Součet
	24 090	48 728	72 818
Varianta 3	2012 (zrychlený)	2013 (zrychlený)	Součet
	43 800	70 080	113 800
Varianta 4	2012 (zrychlený)	2013 (zpomalení)	Součet
	43 800	54 750	98 500

Zdroj: Vlastní tvorba dle vlastní daňové reformy

Z tabulky 4.11 vyplývá, že nejvyšší hodnotu daňového odpisu bude možno využít v roce 2013 při zrychleném odpisování v obou zdaňovacích obdobích.

Za použití daňové reformy vzniká v roce 2013 celkový daňově uznatelný výdaj v podobě odpisů 147 436 Kč, namísto 69 018 Kč. Můžeme jednoznačně vypočíst daňovou úsporu daně z příjmů fyzických osob zmíněné reformy.

(4.7)

$$\text{daňová úspora} = (147\,436 - 69\,018) \cdot 0,15 = 11\,762,7 \text{ Kč}$$

Nově navržené řešení jednoznačně napomáhá daňové optimalizaci podnikající fyzické osoby, nezkracuje, a ani neprodlužuje dobu odpisování, pouze zavádí nové prvky při stanovení odpisů. Po zavedení nové daňové reformy bude dle rovnice 4.7 daňová úspora daně z příjmů fyzických osob ve výši 11 762,7 Kč

5 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo optimalizovat daň z příjmů podnikající fyzické osoby prostřednictvím komparace zákonem povolených postupů a vlastního návrhu daňové reformy. Daný cíl byl splněn.

Bakalářskou prací bylo zjištěno hned několik možností optimalizace daně z příjmů fyzických osob prostřednictvím ustanovení zákona o daních z příjmů. Velmi účinným optimalizačním prvkem se stal samotný způsob stanovení dílčího základu daně z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti. Dílčí základ daně byl stanoven prostřednictvím výdajů prokazatelně vynaložených na dosažení, zajištění a udržení příjmů nebo pomocí výdajů procentem z příjmů. Aplikace rozdílných výdajů byla použita v daňové evidenci a účetnictví podnikající fyzické osoby.

Zmíněná optimalizační řešení byla aplikována na modelovém příkladu uvedeném v praktické části práce. Výsledná řešení byla srovnána a nejlepší bylo určeno optimálním.

Z použitých výpočtů bylo zjištěno, že poplatník daně z příjmů fyzických osob dosahující vysokých příjmů z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti, v souvislosti s nízkými výdaji prokazatelně vynaloženými na dosažení zajištění a udržení těchto příjmů, podléhá nízké daňové povinnosti za použití výdajů procentem z příjmů.

V praktické části byla uvažována možnost vlastní daňové reformy v oblasti daňových odpisů. Byly zavedeny nové pojmy a způsoby odpisování hmotného majetku zařazeného do první a druhé odpisové skupiny, které byly dále aplikovány na modelový příklad. První a druhá odpisová skupina byla zvolena záměrně, neboť majetek zařazený do těchto skupin patří k nejpoužívanějšímu hmotnému majetku podnikajících fyzických osob.

Pomocí návrhu vlastní daňové reformy byla prokázána optimalizace výsledné daňové povinnosti u podnikající fyzické osoby především v následujících zdaňovacích obdobích. Vzniklá daňová úspora je vypočtena pouze pro daň z příjmů fyzických osob.

Z práce vyplývá, že dobrou legislativní znalostí daňové problematiky je dosažena daňová úspora u poplatníků daně z příjmů s příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti. Právě těmto subjektům je práce určena.

Seznam použité literatury

a) Odborné knihy

1. CARDOVÁ, Zdenka. *Daňová evidence a účetnictví individuálního podnikatele*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 160 s. ISBN 978-80-7357-502-1.
2. HÁKALOVÁ, Jana a PŠENKOVÁ, Yvetta. *Daňová evidence podnikatelů*. 1. vyd. Ostrava: Ediční středisko VŠB – TU Ostrava, 2006. 70 s. ISBN 80-248-1064-6.
3. JUREČKA, Václav a kolektiv. *Makroekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 336 s. ISBN 978-80-247-3258-9.
4. KOLEKTOV AUTORŮ. *Účetnictví podnikatelů 2012*. 9. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 712 s. ISBN 978-80-7357-744-5.
5. KOLEKTIV AUTORŮ. *Účetnictví podnikatelů*. dotisk 1. vydání. Ostrava: Ediční středisko VŠB – TU Ostrava, 2011. 205 s. ISBN 978-80-248-2149-8.
6. VANČUROVÁ, Alena a LACHOVÁ, Lenka. *Daňový systém ČR 2012*. 11. vyd. Praha: 1. VOX, 2012. 368 s. ISBN 978-80-87480-05-02.
7. SYNEK, Miloslav a kolektiv. *Podniková ekonomika*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. 475 s. ISBN 80-7179-892-4.
8. ŠIROKÝ, Jan a kolektiv. *Daňové teorie s praktickou aplikací*. 2., vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.

b) Internetové zdroje

1. Ministerstvo financí [online]. [3. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/>
2. Vládní finanční statistika [online]. [3. 4. 2013]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/vlad_fin_stat_62902.html
3. Přiznání k dani z příjmů fyzických osob za zdaňovací období roku 2012 [online]. [5. 4. 2013]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/66.html?year=PRESENT>

c) Legislativa

1. Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
2. Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů
3. Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů
4. Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů

5. Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů
6. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
7. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
8. Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů
9. Zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční, ve znění pozdějších předpisů
10. Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů
11. Zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů
12. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
13. Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů

Seznam zkratek

ČR	Česká republika
CPH	cena pohonných hmot
DPFO	daň z příjmů fyzických osob
DPPO	daň z příjmů právnických osob
DHM	dlouhodobý hmotný majetek
DNM	dlouhodobý nehmotný majetek
DP	daňové přiznání
DZD	dílčí základ daně
FO	fyzická osoba
HV	hospodářský výsledek
Ná	náklady
OR	obchodní rejstřík
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
OZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
P	příjmy
PO	právnická osoba
V	výdaje
Vý	výnosy
VZZ	výkaz zisku a ztrát
ZD	základ daně
ZDP	Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty
ZDPH	zákon o dani z přidané hodnoty
ZÚ	Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví
ŽL	živnostenský list

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- беру на ве́доміі, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB – TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 10.5.2013

.....
Jakub Homola

Seznam příloh

Příloha č. 1: Hospodářské situace pana Lipiny v roce 2012

Příloha č. 2: Vývoj daňové povinnosti v závislosti na příjmech při uplatnění výdajů procentem z příjmu ve výši 60 % a základní slevy na poplatníka v Kč